

Bojkotter som politisk påverkningsform –

en jämförande studie av deltagande i bojkotter på individnivå i Sverige och Finland

Elin Blomqvist

Helsingfors universitet

Statsvetenskapliga fakulteten

Politologi

Pro gradu-avhandling

Mars 2014

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty		Laitos/Institution – Department	
Statsvetenskapliga fakulteten		Institutionen för politik och ekonomi	
Tekijä/Författare – Author			
Elin Blomqvist			
Työn nimi / Arbetets titel – Title			
Bojkotter som politisk påverkningsform – en jämförande studie av deltagande i bojkotter på individnivå i Sverige och Finland			
Oppiaine /Läroämne – Subject			
Politologi			
Työn laji/Arbetets art – Level		Aika/Datum – Month and year	Sivumääri/ Sidoantal – Number of pages
Magisteruppsats		Mars 2014	76+9
Tiivistelmä/Referat – Abstract			
<p>Magisteruppsatsen belyser skillnaderna på individnivå gällande invånarnas deltagande i bojkotter mellan Finland och Sverige. Studien illustrerar vad som karakteriserar deltagarna i bojkotter och undersöker huruvida det finns systematiska skillnader i deltagandet i bojkotter på individnivå mellan länderna. Forskare är inte enhälliga huruvida politisk konsumtion, dit bojkotter hör, ska räknas som en form av deltagardemokrati eller inte. Denna uppsats problematiserar forskares förhållningssätt, men väljer att i detta sammanhang beakta politik konsumtion som en form av deltagardemokrati.</p> <p>Materialet som används i denna studie är hämtat från World Values Surveys senaste forskningsintervall. Beroende variabel i uppsatsen är deltagande i bojkotter. Till de oberoende variablerna hör kön, ålder, utbildning, bostadsortens storlek, inkomst, politiskt intresse, partipreferens samt postmateriella värderingar. Alla oberoende variabler, förutom postmateriella värderingar, är hämtade från motsvarande undersökningar som gjorts om skandinaviska politiska konsumenter i en publikation av Nordiska rådet. Variabeln postmateriella värderingar är med eftersom denna stödjer uppsatsens teoridel.</p> <p>Som teoretiskt ramverk används Ronald Ingleharts postmoderniseringsteori samt skillnader i Finlands och Sveriges politiska kultur. Postmoderniseringsteorin förklarar den politiska konsumtionens utveckling, samt även eventuella skillnader på individnivå. Teorin om skillnad i politisk kultur, kan förklara eventuella olikheter mellan ländernas deltagande i bojkotter på nationsnivå, vilket påverkar individnivån. Teorin om skillnader i politisk kultur kommer dock endast att illustrera skillnaderna på makronivå, medan denna studie endast belyser skillnaderna på individnivå.</p> <p>Studien kombinerar en komparativ metod på nationsnivå, med en enkel kvantitativ analys på individnivå. Materialet utgår från de nordiska länderna och väljer därefter ut Sverige och Finland, eftersom dessa länder är ytterlighetsfall i Norden. Sverige och Finland studeras efter detta vidare och detta görs med en enkel kvantitativ analys.</p> <p>Studiens resultat är att deltagande i bojkotter är mera utbrett bland befolkningen i Sverige än i Finland. Sambandsmättet Cramers V är större på alla variabler i Sverige, förutom kön. Det finns därmed systematiska skillnader i deltagandet i bojkotter på individnivå mellan länderna. Politisk konsumtion och specifikt deltagande i bojkotter är ett tämligen outforskat område från ett politiskt perspektiv. Mer forskning inom området behövs speciellt i och med att deltagande i politisk konsumtion ökat under de senaste åren.</p>			

Avainsanat – Nyckelord – Keywords

Bojkott, politisk konsumtion, politiskt deltagande, okonventionella deltagarformer, protestaktivism, posmoderniserngsteori, politisk kultur

Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited

Statsvetenskapliga fakulteten

Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Syfte, forskningsfrågor och avgränsning	2
1.2 Uppsatsens struktur.....	4
2 Bakgrund.....	4
2.1 Begreppsutredning	4
2.1.1 Politiskt deltagande.....	5
2.1.2 Deltagardemokrati.....	6
2.1.3 Politisk konsumtion	8
2.1.4 Bojkott.....	10
2.2 Politisk konsumtion och bojkotter som politisk påverkningsform	14
2.3 Teorier om deltagardemokrati.....	15
2.3.1 Tidigare forsknings förhållningssätt till begreppet politisk konsumtion	15
2.3.2 Politisk konsumtion som en form av deltagardemokrati	16
2.3.3 Politisk konsumtion som icke-deltagardemokrati.....	18
2.3.4 Sammanfattning av tidigare forskning kring politisk konsumtion	20
2.4 Andra former av protestaktivism	21
3 Teoretisk referensram	23
3.1 Postmoderniseringsteori och dess konsekvenser för deltagande i bojkotter.....	24
3.2 Skillnader i politisk kultur i Sverige och Finland	30
4 Forskningsmaterial och metod	33
4.1 Material	33
4.2 Metod, effektmått och signifikansnivå	35
4.3 Beroende variabel	36
4.4 De oberoende variablerna	38
4.5 De nordiska länderna som utgångspunkt – likheter och olikheter	39
5 Analys och utvärdering.....	41
5.1 De nordiska ländernas invånares deltagande i bojkotter.....	42
5.2 Sveriges och Finlands deltagande i bojkotter på individnivå	43
5.2.1 Kön.....	44
5.2.2 Ålder	45

5.2.3 Utbildningsnivå.....	47
5.2.4 Inkomst	49
5.2.5 Bostadsortens storlek	51
5.2.6 Intresse för politik.....	54
5.2.7 Politiska preferenser.....	56
5.2.8 Postmaterialistiska värderingar	57
5.3 Korrelation mellan de olika oberoende variablerna.....	59
5.4 Sammanfattning av de oberoende variablerna	60
6 Slutsatser och avslutande kommentarer.....	64
6.1 Förbättringar	65
6.2 Möjligheter för fortsatt forskning	66
Litteraturförteckning.....	68
Bilagor.....	77

Lista över tabeller och figurer

Figur 2.1 Sambandet mellan bojkott på individnivå samt politiskt deltagande.....	5
Tabell 2.1.2 Att delta i bojkotter – utveckling över tid (%).....	8
Tabell 2.4 A Signerat en petition och deltagit i en fredlig demonstration.....	22
Tabell 2.4 B Protestaktivism i Finland och Sverige under de senaste 12 månaderna (%).....	23
Figur 3.1 A Människors förändrade värderingar i och med ekonomisk utveckling	25
Figur 3.1 B World Values Surveys kulturella karta 2005-2008.....	28
Figur 3.1 C Frågorna som kategoriserar postmaterialistiska värderingar.....	29
Tabell 4.1 Deltagande i bojkotter bland västeuropeiska länder (%).....	34
Figur 4.3 Beroende variabel.....	37
Tabell 5.1 De nordiska ländernas invånares deltagande i bojkotter (%).....	43
Tabell 5.2.1 Kön (%).....	44
Diagram 5.2.2 A Sverige och Finlands deltagande i bojkotter enligt ålderskategori (%).....	45
Tabell 5.2.2 B Åldern bland dem som deltagit i en bojkott i Sverige (%).....	46
Tabell 5.2.2 C Åldern bland dem som deltagit i en bojkott i Finland (%).....	47
Tabell 5.2.2 D Sambandsmått och signifikansprovning med p-värde.....	47
Tabell 5.2.3 A Utbildningsnivå i Sverige (%).....	48
Tabell 5.2.3 B Utbildningsnivå i Finland (%).....	48
Tabell 5.2.4 A Sammanlagda inkomsten före skatt i Sverige kr/månad (%).....	50
Tabell 5.2.4 B Sammanlagda inkomsten före skatt i Finland euro/år (%).....	51
Tabell 5.2.5 A Bostadsortens storlek (antal invånare) i Sverige (%).....	52
Tabell 5.2.5 B Bostadsortens storlek (antal invånare) i Finland (%).....	53
Tabell 5.2.6 A Intresse för politik i Sverige (%).....	54
Tabell 5.2.6 B Intresse för politik i Finland (%).....	55
Tabell 5.2.7 A Politiska preferenser i Sverige (%).....	56
Tabell 5.2.7 B Politiska preferenser i Finland (%).....	57
Tabell 5.2.8 A Postmaterialistiska värderingar bland invånarna (%).....	58
Tabell 5.2.8 B Postmaterialistiska värderingar i Sverige (%).....	58
Tabell 5.2.8 C Postmaterialistiska värderingar i Finland (%).....	59
Tabell 5.4 A Sammanfattning av skillnaderna på de oberoende variablerna.....	61
Tabell 5.4 B Sammanfattning av de som har deltagit i bojkott (Cramers-V och p-värde).....	62
Tabell 5.4 C Sammanfattning av de som har deltagit i bojkott (%).....	63

1 Inledning

Under de senaste decennierna har deltagandet i bojkotter på individnivå stadigt ökat (se tabell 2.1.2). Deltagandet i bojkotter kan definieras som en form av politisk konsumtion. (Micheletti & Stolle, 2003, s. 103) Ökningen av politisk konsumtion, att bojkotta på individnivå, är särskilt intressant eftersom man under de senaste åren märkt att andra former av politiskt deltagande, så som att rösta i politiska val, samtidigt sjunker. (Kansanvalta.fi, 2006; IDEA, 2013; Flickinger & Studlar, 1992) Detta parallellt med att deltagande i protestaktivism, till exempel att delta i bojkotter, signera petitioner och demonstrera, ökat sedan mitten av 70-talet. (Norris, 2002, s. 4) Inom den politiska forskningen har det minskade deltagandet i politiska val aktivt studerats. Det finns många olika studier om varför allt fler invånare väljer att inte rösta. Samtidigt har det inte varit lika populärt att undersöka varför vissa former av politiskt deltagande, till exempel politisk konsumtion, samtidigt faktiskt ökar. En orsak till varför man inte forskat mycket om politisk konsumtion kan vara att medborgaren använder sig av den ekonomiska marknaden som ett hjälpmedel för att kunna påverka politiskt och i en snäv definition av deltagardemokrati räknas inte marknaden och dess aktörer till den politiska sfären. (Stolle, Hooghe & Micheletti, 2005, s. 5)

Den här uppsatsen kommer att studera politisk konsumtion, med fokus på bojkotter, som en politisk påverkningsform. Varför är det då viktigt att studera bojkotter? Bojkotter är viktiga av två orsaker. För det första har bojkotter uppfattats som ett effektivt verktyg av företagsledare för att kunna påverka företagets verksamhet. (Friedman, 1999, s. 3) För det andra har bojkotter varit viktiga för att uppmärksamma och skapa social rättvisa. (Friedman, 1999, s. 3; John, Klein & Smith, 2002, s. 92) Särskilt den andra orsaken är viktigt när det diskuteras huruvida bojkotter kan räknas som en politisk påverkningsform eller inte.

Den här magistersuppsatsen kommer att beakta invånaren som en medborgare framom konsument, som med hjälp av den ekonomiska marknaden kan vara med och påverka politiska beslut genom ett medborgerligt engagemang. Den här studien har också valt att beakta den politiska konsumtionen som en form av deltagardemokrati. Detta synsätt är forskarna inte överens om, men denna uppsats kommer att sätta in deltagande i

bojkotter och politisk konsumtion i ett deltagardemokratiskt sammanhang efter att relationerna mellan begreppen problematiserats.

1.1 Syfte, forskningsfrågor och avgränsning

I den här uppsatsen analyseras först deltagandet i bojkotter på individnivå i de nordiska länderna. Enligt material från World Value Survey och European Social Survey fäster europeiska medborgare generellt sett större politisk vikt vid sina inköpsbeslut nu än för till exempel 20 år sedan. Denna trend är särskilt tydlig specifikt i Norden. (Ferrer-Fons, 2004, s. 24) Därför fokuserar den här uppsatsen på att först analysera bojkotter på individnivå i de nordiska länderna. Utgående från de fem nordiska länderna har sedan Sverige och Finland valts ut för att analyseras närmare. Deltagare i bojkotter från dessa två länder kommer att analyseras mer ingående, eftersom invånarna i Sverige och Finland har deltagit i flest respektive minst bojkotter. Sverige och Finland är således ytterlighetsfall i Norden bland deltagarna i bojkotter.

Mitt syfte med uppsatsen är att *undersöka vilka skillnader som finns i deltagandet i bojkotter på individnivå mellan Sverige och Finland*, det vill säga att belysa hur den genomsnittliga bojkottaren skiljer sig åt mellan de olika länderna. Uppsatsen kommer således *inte att betona orsakerna till varför deltagandet i bojkotter på individnivå skiljer sig mellan Sverige och Finland*, utan endast undersöka skillnaderna mellan den genomsnittliga bojkottaren i respektive länder bland de nordiska länderna.

Mina forskningsfrågor i denna studie är:

- *Vad karakteriserar deltagarna i bojkotter i Finland och Sverige?*
- *Finns det systematiska skillnader i deltagande i bojkotter på individnivå mellan Sverige och Finland?*

Variablerna som valdes för den här undersökningen är åtta till antalet. Dessa variabler är: *kön, ålder, utbildning, bostadsortens storlek, inkomst, politiskt intresse, partipreferens* samt *postmateriella värderingar*. Sju variabler, förutom postmateriella värderingar, är desamma som användes i Nordiska rådets publikation om politisk konsumtion ”Political Consumerism: Its motivations, power, and conditions in the

Nordic countries and elsewhere” (Boström m.fl., red., 2005). I denna publikation användes variablerna för att analysera de svenska, danska och norska politiska konsumenterna. (Boström m.fl., red., 2005, kapitel 6, 7 och 8) Dock gjordes ingen motsvarande analys av den finländska befolkningen och det är därmed betydelsefullt att även analysera vad som karakteriserar de finländska invånarna som deltagit i en bojkott. Författarna till publikationen önskar också uttryckligen att det bör forskas mera om detta ämne i Finland. (Boström m.fl., 2005, s. 22)

Förutom variablerna som är samma som i Nordiska rådets publikation om politisk konsumtion, så tillämpas också en variabel om postmaterialistiska värderingar. I kapitel 4 som beskriver forskningsmaterialet och metoden, kommer det att argumenteras och förklaras noggrannare varför just dessa variabler valdes. Kapitlet kommer också att beskriva varför just de nordiska länderna valdes ut för att studeras i det här fallet.

I publikationen av Boström m.fl., (2005) sammanfattas sociala och politiska karakteristiska drag bland de svenska, danska och norska politiska konsumenterna i korstabeller (se bilagorna 1, 2 och 3). Denna studie kommer att konstruera en motsvarande tabell över Finlands och Sveriges invåndres deltagande i bojkotter. Detta görs för att tydligt illustrera de invånare i Finland och Sverige som deltagit i en bojkott och deras sociala och politiska karakteristiska drag.

Som det nämndes i ett föregående stycke så är studien avgränsad till samma oberoende variabler som tidigare utnyttjats i Nordiska rådets publikation om politisk konsumtion. (Boström m.fl., red., 2005) Till uppsatsens teoretiska ramverk hör Ingleharts postmoderniseringsteori och samt en teori om skillnader i Finlands och Sveriges politiska kultur. Det finns flera ämnesområden som denna studie väljer att inte behandla. Studien väljer bland annat att inte ta upp perspektivet om de nya sociala medierna och dess påverkan på deltagandet i politisk konsumtion. Det är också ett medvetet val att inte ta upp området som behandlar invånarnas förtroende för politik, demokrati och samhälle. Med andra ord är studien begränsad till endast de sociala och politiska oberoende variabler som Nordiska rådets publikation använde sig av (Boström m.fl., red., 2005) samt en oberoende variabel om postmaterialistiska värderingar som stödjer teorikapitlets antagande om värderingarnas påverkan i samband med deltagande i bojkotter.

1.2 Uppsatsens struktur

Den här uppsatsen kommer först att presentera ämnesområdet genom att beskriva bakgrunden och definiera de olika begreppen som kommer att användas i uppsatsen i kapitel två. I samma kapitel kommer det speciellt att betonas och förklaras varför politisk konsumtion kan anses vara en form av deltagardemokrati, samt varför det är viktigt att forska inom detta område.

Kapitel tre behandlar den teoretiska referensramen och de teorier som är grundläggande för att ämnet ska kunna belysas. Studien använder sig av Ingleharts postmoderniseringsteori samt skillnader i Finlands och Sveriges politiska kultur som teoretiskt ramverk.

Kapitel fyra förklarar forskningsmetoden och materialet som tillämpats. Kapitlet berättar också varför beroende variabeln samt de oberoende variablerna valdes och förklarar vad denna studie kan tillföra till det här forskningsområdet.

I det femte kapitlet analyseras datamaterialet. De åtta variablerna presenteras i skilda kapitel.

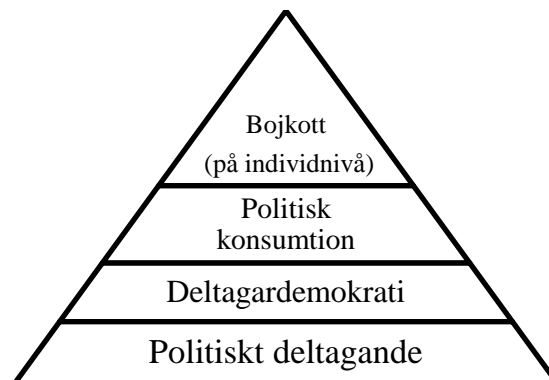
I magisteruppsatsen avslutas med att behandla konklusionerna. Uppsatsen kommer också att beskriva vilka förbättringar som skulle ha kunnat göras samt föreslå vilka möjligheter det finns för fortsatt forskning inom området som berör deltagande i bojkotter och politisk konsumtion.

2 Bakgrund

2.1 Begreppsutredning

I det här kapitlet kommer det att redogöras för de olika begreppen som sammanlänkar deltagandet i bojkotter på individnivå med deltagardemokrati. Pyramiden som konstruerats för studien, (tabell 2.1) försöker placera in deltagande i bojkotter på individnivå i ett sammanhang. Pyramiden summerar de olika områdena för hur bojkotter på individnivå kan förenas med politiskt deltagande. Politiskt deltagande

innefattar deltagardemokrati. Deltagardemokrati i sin tur inrymmer politisk konsumtion, som slutligen inkluderar bojkott på individnivå.

Figur 2.1 Sambandet mellan bojkott på individnivå samt politiskt deltagande

2.1.1 Politiskt deltagande

Det är mycket svårt att i komprimerad form beskriva vad politiskt deltagande egentligen är och ännu svårare att kortfattat redogöra för hur politiskt deltagande ska organiseras i en demokratisk stat, eftersom statskunskapen till stor del bygger på att analysera just dessa företeelser. Finlands justitieministeriums informationssida, ”infobank om inflytande”, (demokrati.fi, 2006) beskriver det politiska deltagandet så här: ”Politiskt deltagande innebär delaktighet i samhällslivet och i det offentliga beslutsfattandet”. Hur medborgarnas aktivitet i samhällslivet och det offentliga beslutsfattandet i en demokratisk stat sedan ska organiseras är omstritt, eftersom det finns många olika synsätt på hur politiskt deltagande kan fungera så att det optimala demokratiska styrelseskicket kan verka inom ett samhälle.

Medborgarnas roll i folkstyret brukar i det stora hela delas in i två olika demokratiskolor, elitism och pluralism. I det elitistiska tänkandet finns det en uppfattning om att invånarna i mindre utsträckning, än i det pluralistiska synsättet, ska ha möjlighet att påverka det politiska beslutsfattandet. (Barnes & Kaase, 1979a, s. 13) Till exempel förknippas Max Weber och Joseph Schumpeter starkt med den elitistiska demokratisynen, medan exempelvis Seymour Martin Lipset och Robert Dahl är personerna som starkt försvarat den pluralistiska uppfattningen.

En annan vanlig form att kategorisera det politiska deltagandet är att dela in det i tre olika idealformer, vilka sedan kan tillhöra antingen den elitistiska eller den pluralistiska demokratiskolan som nämndes ovan. Dessa idealformer är den deltagardemokratiska modellen, den valdemokratiska idealmodellen samt det deliberativa demokratiidealet. (Bengtsson, 2008, s. 50-64) Den deltagardemokratiska idealmodellen förespråkar, i motsats till den valdemokratiska modellen, att medborgarna aktivt ska bidra till beslutsfattandet på andra sätt än genom att bara gå och rösta som valdemokraterna anser. Det deliberativa demokratiidealet å andra sidan betonar att det är diskussionen – mötet mellan olika åsikter och argument – som bör vara centralt, och därför betonas samtalets inverkan. Olika uppfattningar ska kunna debatteras och ställas mot varandra. (Dryzek, 2000)

I den här studien är det den deltagardemokratiska modellen, av de tre olika idealformerna, som kommer att vara central och betonas. Den deltagardemokratiska modellen kommer att beskrivas i följande kapitel och det är också den modellen som representerar det andra skiktet i pyramiden, (se figur 2.1) som försöker placera in deltagande i bojkotter på individnivå i ett sammanhang.

2.1.2 Deltagardemokrati

Deltagardemokrati kan sammanfattas i två punkter, men då måste man utgå från den representativa demokratisynen. Dessa utgångspunkter är för det första; decentralisering av det auktoritära beslutsfattandet och för det andra; direkt involvering av invånare i beslutsprocessen. (Cook & Morgan, 1971, s. 4) Man kan ytterligare kategorisera in deltagardemokratin i andra grupper, men de är av den åsikten att delegeringen av det politiska beslutsfattandet har gått för långt. (Setälä, 2003, s. 56) Inom deltagardemokratin förutsätts att folket består av aktiva medborgare. Medborgarna ska således inte endast vara aktiva på valdagen utan ska också kunna påverka samhällets politiska beslut genom olika aktioner. (Barber, 1984, s. 179)

I en demokratisk stat finns det många olika former av politiskt deltagande som en medborgare kan använda förutom att rösta i politiska val. Till detta kan inkluderas till exempel medlemskap och aktivitet i politiska partier, kontakt med beslutsfattare, olika former av protestaktivism som kan innefatta att delta i en demonstration och signera en

petition. Till deltagardemokratien kan också räknas olika former av politisk konsumtion, att välja att köpa en specifik produkt med andra ord rikta sin konsumtion eller att välja att inte köpa en speciell produkt, att bojkotta någonting.

Under 1960-talet började forskare fästa uppmärksamhet vid att olika former av politiskt deltagande differentierades. (Bengtsson, 2008, s. 122) Man delade därför in det politiska deltagandet i två grupperingar, konventionellt (conventional), samt okonventionellt (unconventional) deltagande. (Evans & Hildebrandt, 1979, s. 540; Milbrath & Goel, 1965, s. 20) Till det konventionella deltagandet räknas aktivitet som är förknippat med partier och valprocesser, detta för att partiverksamheten är grundstenen i den representativa demokratien. Till grupperingen okonventionellt räknas aktioner som står utanför de politiskt traditionella deltagarformerna. (Barnes m.fl., 1979b) Eftersom det politiska deltagande har utvecklats under de senaste åren, kan man diskutera hur olika deltagarformer ska klassificeras. Det kan därför kännas naturligare att använda beskrivningar så som nya former av politiskt deltagande (Bengtsson & Grönlund, 2005, s. 149)

Som så nämndes i inledningen har deltagandet i politisk konsumtion ökat under de senaste decennierna i till exempel Västeuropa (tabell 2.1.2). En orsak kan vara att globaliseringen har bidragit till att nationella beslutsfattare får det allt svårare att agera effektivt, och då vänder sig medborgaren till nya arenor, till exempel marknaden, för att kunna påverka. (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005, s. 247) Det bör dock poängteras att det inte endast är den politiska konsumtionen, till exempel deltagandet i bojkotter, som har ökat, utan även andra former av politiskt deltagande så som undertecknande av upprop och deltagande i demonstrationer. (Inglehart & Catterberg, 2002, s. 302) Dessa förändringar har skett så väl i Finland (Bengtsson & Grönlund, 2005, s. 157) som i Sverige. (Micheletti & Stolle, 2005, s. 148; Petersson, 1999)

Denna ökning av politiskt deltagande har skett samtidigt som traditionella former av politiskt deltagande har minskat. Till en sådan ”traditionell” form av politiskt deltagande kan räknas till exempel att rösta i politiska val. Valdeltagandet var som högst i Västeuropa under 1960-talet och har sedan dess sjunkit med flera procentenheter. (Franklin, 2004, s. 175) Det finns flera olika teorier angående varför deltagandet i politiska val sjunkit under de senaste årtiondena, till exempel generationsskifte bland

väljarna (Franklin, 2004, s. 214), eller att mobiliseringen till olika partier blivit allt svagare. (Wattenberg, 2000, s. 64)

Tabell 2.1.2 Att delta i bojkotter – utveckling över tid (%)

	1981-1984	1989-1993	1999-2004
Deltagit i bojkott	7,90 %	10,30 %	14,50 %
N	11 854	15 066	14 056

Kommentar: Frågan: ”Har du gjort, skulle kunna tänka dig att göra eller skulle aldrig göra någonting av följande...” I tabellen redovisas andelen som anger att det ”har gjort”. Länder som ingår är Belgien, Danmark, Frankrike, Island, Italien, Irland, Malta, Nederländerna, Spanien, Sverige, Storbritannien. Källa: Bengtsson, 2008, s. 137

Vad kan då förklara det ökande deltagandet inom politisk konsumtion och andra politiska aktiviteter samtidigt som valdeltagandet har sjunkit? Ronald Inglehart förklarar denna utveckling genom en uppdaterad version av moderniseringsteorin (1997). Denna teori beskrivs utförligare i den teoretiska referensramen i kapitel 3.1.

2.1.3 Politisk konsumtion

En bojkott räknas till området politik konsumtion (Micheletti & Stolle, 2003, s.103) och det är därför viktigt att den här studien, som behandlar deltagande i bojkotter, även avhandlar konceptet politisk konsumtion. Man kan dock diskutera huruvida den politiska konsumtionen ska beräknas till deltagardemokratins sfär eller inte. Dessa olika argument kommer att presenteras senare i studien, från och med kapitel 2.3. Det här kapitlet betonar den riktade konsumtionen, eftersom bojkotter tillägnas ett eget kapitel (2.1.4). Kapitlet om bojkotter förklarar även en del aspekter som även skulle kunna ingå i det här avsnittet, så som historisk bakgrund.

Den politiska konsumtionen kan ha många olika namn till exempel konsumentaktivitet eller etisk konsumtion¹. Termen politisk konsumtion kommer dock att användas i den här studien eftersom uppsatsen åsyftar att medborgaren kan utföra en politisk handling med hjälp av bojkotter och riktad konsumtion, samt att detta bör beaktas som en form av deltagardemokrati. Produkter som inhandlas på grund av riktad konsumtion kan till exempel vara framställda på ett etiskt-, miljövänligt- eller ekologiskt sätt och

¹ Översatt från engelskans ”consumer activism och ethical consumerism” (Micheletti, 2003a, s. 2).

produkten kan beakta mänskliga rättigheter, djurens rättigheter, global solidaritet och så vidare. Politisk konsumtion och dess deltagare definieras av Follesdal, Micheletti och Stolle så här:

“consumer choice of producers and products with the goal of changing objectionable institutional or market practices. It is based on attitudes and values regarding issues of justice, fairness, or non-economic issues that concern personal and family well-being and ethical or political assessment of favorable and unfavorable business and government practice. Regardless of whether political consumers act individually or collectively, their market choices reflect an understanding of material products as embedded in a complex social and normative context which may be called ”the politics behind products” (2003, xiv-xv).

Genom att välja att köpa specifika produkter, rikta sin konsumtion (buycott) eller inte köpa (bojkott) främjar, understöder eller visar man sitt samhällsengagemang genom konsumtion. Petersson m.fl. nämner att “demokratin har dragit in i snabbköpet” (1998, s. 148) eftersom den politiska konsumtionen de facto ökat markant under de senaste åren enligt World Value Survey och European Social Survey. (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005, s. 248) Politisk konsumtion kan alltså räknas som ett politiskt ställningstagande, men behöver nödvändigtvis inte vara det. En person kan också köpa varor endast för sin egen vinnings skull, till exempel ekologiska produkter.

Som beskrevs i föregående stycke har den politiska konsumtionen ökat under de senaste åren. Produkter som är framställda etiskt korrekt har inte bara ökat markant i försäljning, utan likaså har etiska investeringsfonder och internettrafiken till webbsidor som fokuserar på ansvarstagande konsumtion ökat (Neilson, 2010, s. 214). Under 80-talet var miljörörelsen viktig för den politiska konsumtionen och i dag används politisk konsumtion främst för att visa engagemang för arbetarnas rättigheter i tredje världen. (Micheletti & Stolle, 2003, s. 104; Micheletti, 2003a, s. 73)

När man beaktar den riktade konsumtionen är det viktigt att ta hänsyn till de olika stämplat och certifikat som en produkt kan ha på förpackningen. Olika etiketter kan symbolisera olika saker så som ekologi och hållbar utveckling. (Boström m.fl., 2005, s.

16) Detta kan locka medborgaren att rikta sin konsumtion, men används även av företag i marknadsföringssyften.

Flera studier angående politisk konsumtion påvisar att kvinnor är mer aktiva än män när det gäller att påverka politiskt genom sina köpbeslut. (Petersson, Westholm & Blomberg, 1989) Kvinnor köper såväl mer ekologiskt (Johnston, m.fl., 2001, s. 34) som Fair Trade-produktmärkta varor, (Klint, 1997) samt deltar i större utsträckning i konsumentbojkotter. (Friedman, 1999, s. 84) Detta är särskilt intressant om man jämför med andra former av politiskt deltagande i till exempel Sverige (partiaktiviteter, kontakter och protester) där män mer aktivt deltar. (Adman, Bergqvist & Jungar, 2008, s. 81) Det är dessa könsbundna olikheter gällande politisk aktivitet och politisk konsumtion som är orsaken till varför det är viktigt att det finns ett genusperspektiv involverat när man behandlar ämnet politisk konsumtion.

2.1.4 Bojkott

En bojkott kan definieras på flera olika sätt. När man hör ordet kanske man främst tänker på att man vägrar köpa en viss produkt, det vill säga utnyttjar den ekonomiska marknaden. Detta är nödvändigtvis inte sant och måste beaktas när man studerar bojkotter. Svenska Akademiens ordlista över svenska språket definierar verbet bojkotta på följande sätt: ”upphöra att anlita el. köpa hos el. ta befattning med”. (2006, s. 94) Denna definition är väldigt vidsträckt och kan inkludera flertalet aspekter. Beskrivningen förklarar egentligen ingenting angående hur den ekonomiska marknaden används. En annan definition som däremot ofta nyttjas inom forskning om specifikt konsumentbojkotter är Monroe Friedmans begreppsförklaring: ”an attempt by one or more parties to achieve certain objectives by urging individual consumers to refrain from making selected purchases in the marketplace”. (Friedman, 1999, s. 4)

Definitionen om konsumentbojkotter ovan karakteriseras av tre kännetecken; för det första fokuserar den på den individuella konsumenten framom olika organisationer och professionella grupperingar. För det andra så är marknaden ett verktyg för att nå förändringar, men det som man vill påverka behöver inte vara begränsade endast till marknaden. För det tredje att det är individen som bestämmer selektivt vad som

(Friedman, 1999, s. 5).

Friedman (1999, s. 1) beskriver i sin forskning konsumentbojkotter och med detta menas att den ekonomiska marknaden utnyttjas vid deltagandet i bojkotter. Det bör dock betonas att det även finns andra former av bojkotter där man inte nödvändigtvis använder sig av marknaden, till exempel genom att bojkotta ett politiskt val, då en medborgare väljer att inte rösta. Detta ingår inte i Friedmans definition av bojkotter. Det här kapitlet kommer att presentera olika former av bojkotter, både konsumentbojkotter och de som inte använder sig av den marknadsekonomiska arenan vid deltagande i bojkotter, eftersom forskningsmaterialet i studien inte specificerar bojkotter.

Innan de olika formerna av bojkotter introduceras bör det dock förklaras hur en bojkott fungerar. För att en bojkott ska få så mycket uppmärksamhet som möjligt så behövs en mobilisering. Ofta uppstår denna genom att en påtryckningsgrupp eller icke-statlig organisation sätter fokus på fenomenet som man vill bojkotta. (John, Klein & Smith, 2002, s. 5 ; Beaulieu, 2006, s. 22) Detta är naturligtvis inte alltid fallet och ibland är det konsumenterna själva som organiserar sig. (Friedman, 1999, s. 65) Media har också en stark roll för att uppmärksamma bojkotter samt för att mobilisera deltagare. Mediernas roll är ibland väsentlig för att aktionen ska uppnå sitt mål. Bojkotter tenderar att vara av en icke-våldsam natur. (Beaulieu, 2006, s. 22)

John, Klein och Smith (2004) har identifierat fyra specifika orsaker varför man deltar i en konsumentbojkott. Dessa är följande: man vill uppnå förändring, upphäva sig själv, motargumentera, samt motverka konsumtion.

Fenomenet att bojkotta är inte en ny företeelse, utan det har förekommit redan på 1300-talet. (John, Klein, & Smith, 2004, s. 92) Konsumentbojkotten ”Tebjudningen i Boston” år 1773 en känd historisk händelse eftersom denna köpstrejk bidrog till att den amerikanska revolutionen startades. En annan känd bojkott är från 1880 när en irländsk egendomsförvaltare i USA, Captain C.C. Boycott, som på grund av att han behandlade sina arrendatorer dåligt utsattes för bojkott av dessa. Det är också från denna händelse som begreppet bojkott har fått sitt namn. (John, Klein & Smith, 2002, s. 8; Friedman, 1999, s. 6) I Norden har också bojkotter förekommit sedan många år tillbaka. I Sverige till exempel, när det Kooperativa förbundet för mer än hundra år sedan uppmanade till margarinbojkott som en protest mot margarinkartellens metoder. (Micheletti & Stolle, 2003, s. 104)

Bojkotter kan utföras antingen på det individuella eller på det nationella planet. Att utföra bojkotter på det individuella planet betyder att en person kan välja att bojkotta ett land, ett företag eller för att få allmänhetens uppmärksamhet. (Friedman, 1999, s. 5) Att utföra bojkotter på det nationella planet betyder att ett land kan fatta ett beslut att sätta ett annat land i handelsblockad. Till exempel införde USA en blockad mot Kuba 1961 och denna bojkott är den blockad som pågått längst i modern tid. (Garfield & Santana, 1997, s. 15) Den här studien kommer, som tidigare nämnt, att fokusera endast på bojkotter på individnivå. För att få en helhetsbild av vad bojkotter kan innefatta kommer dock det här kapitlet också att beskriva olika former av bojkotter som utförts länder emellan samt även beskriva olika former av bojkotter där man inte direkt utnyttjar den ekonomiska marknaden.

Bojkotter kan genomföras med varierande syften, till exempel för att fokusera och förändra ett företags eller flera företags prispolitik (Micheletti & Stolle, 2003, s. 104) eller oetiska verksamhet. (Follesdal, Micheletti & Stolle, 2003, xiv) Detta kan inkludera bland annat att man bojkottar en specifik produkt framom ett speciellt märke för att försöka pressa ner priserna. (Follesdal, Micheletti & Stolle, 2003, xiv) Man kan också bojkotta ett specifikt företag för att få företaget att förändra dess verksamhet. Detta kan inkludera exempelvis miljötänkande eller förbättrade förhållanden för arbetstagarna. (Micheletti & Stolle, 2003, s. 108; Friedman, 1999, s.181) Man kan också genomföra en bojkott med målet att försöka förändra ett lands politik. (Friedman, 1999, s. 5) Det finns olika exempel på när etniska eller religiösa minoriteter använt sig av bojkotter för att förbättra sina rättigheter och förändra sitt lands politik (Friedman, 1999, s. 97) Likaså kan man välja att bojkotta ett annat land på grund av dess politiska ställningstagande. (Friedman, 1999, s. 63 och 81).

I historien finns det flera exempel på när konsumenter bojkottat en specifik produkt, framom ett speciellt märke av en produkt, för att få till stånd ett lägre pris på varan. Till exempel bojkottades kaffe under 1970-talet i USA, vilket resulterade i att priset för kaffe sänktes. En sådan här form av bojkott är oftast ett resultat av att konsumenter mobiliseras ad hoc, snarare än att etablerade konsumentorganisationer aktiverar sig i prispolitiken (Friedman, 1999, s. 63 och 81).

Ett exempel på ett företag som bojkottats på grund av dess oetiska verksamhet, och bojkottas fortfarande, är det multinationella livsmedelsföretaget Nestlé. Företaget blev

utsatt för köpstopp internationellt 1977 på grund av dess oetiska marknadsföring av bröstmjölksersättningar, framförallt i utvecklingsländer. Kampanjer mot Nestlé pågår än i dag. (Vårdförbundet, 2006; Sikkink, 1986; Baby Milk Action, 2013)

Bojkotter kan också fungera som ett instrument för att förändra ett lands politik bland landets egna medborgare, samt av medborgare från andra länder. Etniska och religiösa minoriteter har exempelvis använt sig av bojkotter för att kunna påverka politiska beslut som berör diskriminering, så som afroamerikanernas bussbojkott i Montgomery i USA som blev startskottet för medborgarrättsrörelsen. (Friedman, 1999, s. 97) En invånare i ett land kan också bojkotta ett annat land, detta genom att inte köpa en eller flera produkter från landet. Under mitten av 1990-talet pågick en kampanj att bojkotta franska viner och ostar. Detta som ett resultat av Frankrikes kärnvapenprov på atollen Mururoa i Stilla havet. (Micheletti & Stolle, 2003, s. 104)

Ett land kan, som tidigare nämnts, även bojkottas av ett annat land. Ett land som blivit utsatt för köpstopp genom handelsblockad är Sydafrika. På 1950-talet påbörjades bojkotter av sydafrikanska varor i många länder som en reaktion på Sydafrikas apartheid. (United Nations, inget årtal) Landet sattes också i FN:s handelsblockad av flera länder, bland annat de nordiska länderna, vilket ledde till att Finlands handel med Sydafrika nästan helt upphörde. (Riksdagen, 1999)

Man kan också utföra en bojkott genom att inte direkt använda sig av den ekonomiska marknaden, men genom att vägra att utföra en speciell handling, både på nationell och på individuell nivå. Under kalla kriget bojkottade flera länder de olympiska spelen i olika omgångar, till exempel bojkottade ett tiotal länder med USA i spetsen de olympiska sommarspelen i Moskva 1980. Bojkotterna skedde både på nationsnivå och individnivå. Detta för att visa missnöje och pressa Sovjetunionen att dra ut sina trupper ur Afghanistan. (Nafziger, 1980; Beaulieu, 2006, s. 35). Likaså har kvinnor i Kenya mobiliserat sig på individnivå, och sexstrejkat för att få slut på politiska konflikter. (Ajayi, 2010)

En annan viktig form av bojkotter, där man inte heller använder sig direkt av den ekonomiska marknaden, är bojkotter av politiska val. I valbojkotter kan antingen små aktionsgrupper eller stora oppositionsgrupper bojkotta omröstningar. Enligt Beaulieu har dessa bojkotter varit viktiga för demokratiseringsprocesser. (2006, s. xi)

Det är viktigt att komma ihåg att deltagande i bojkotter inte endast gynnar etiska och politiska korrekta normer, trots att den här texten främst betonat detta. Det finns exempel från historien när bojkotter fungerat oetiskt; under 1930-talet pågick kampanjen ”Köp inte judiskt” i flera länder, som inkluderade bland annat Sverige, att man skulle bojkotta judiska produkter. (Micheletti & Stolle, 2003, s. 103)

2.2 Politisk konsumtion och bojkotter som politisk påverkningsform

Bojkotter kan vara en viktig påverkningsform för att förändra politiska beslut. Till exempel har bojkotter på individnivå varit viktiga för att uppmärksamma och skapa social rättvisa, speciellt i USA (Friedman, 1999, s. 3). Nationella bojkotter som utförs genom handelsblockader har också varit viktiga för att uppmärksamma och forma rättvisa, till exempel handelsblockaden som Sydafrika utsattes för på grund av dess apartheid. (Friedman, 1999, s. 124 och s. 172) Det senare exemplet kan i högsta grad räknas som ett politiskt ställningstagande, eftersom beslut har fattats på hög politisk nivå. Bojkotter kan också vara effektiva när man vill påverka ett företags verksamhet (Friedman, 1999, s. 3) vilket indirekt påverkar samhället och politiken.

Om man vill analysera relationen mellan bojkotter och politiska påverkningsformer är det relevant att även fundera på vad politik egentligen innebär, samt var gränsen går mellan att allmänt påverka olika beslut, samt att påverka specifikt politiska beslut. Vilka beslut är egentligen politiska bestämmelser? Politik kan behandlas antingen i snäv eller vid bemärkelse. En snäv definition begränsar detta till att deltagandet endast gäller inom ramen för de politiska institutionerna (Easton, 1953, s. 129). En annan beskrivning som är betydligt mer vidsträckt är Easton förhållningssätt till politik. Enligt den bör man också ta i beaktande situationer och influenser som händer i samhället utöver de politiska institutionerna. (Leftwicks, 2004 s. 103) Den bredaste definitionen av politik i det här sammanhanget är Esaiassons och Westerholms begreppsförklaring. Enligt den kan också marknadskrafterna ingå, det vill säga man kan använda sig av marknadens mekanismer, trots att marknaden står utanför den traditionella politiska sfären. (Esaiasson & Weterholm, red., 2006, s. 16) Om man beaktar den bredaste definitionen där även marknadskrafterna kan ingå är det självklart att bojkotter kan räknas som en politisk påverkningsform. Beaktas politiken dock i

snävare bemärkelse där deltagandet endast gäller inom ramen för de politiska institutionerna, kan man argumentera för att bojkotter på den nationella nivån så som handelsblockader är en form av politik, eftersom dessa ofta bestäms av länders parlament och regeringar. Detta gjordes till exempel av Förenta Nationernas handelsblockad mot Sydafrika. Man kan därmed argumentera att denna köpbojkott definitivt var politik.

Den politiska konsumtionen har fått erkännande från flertalet institutioner; på regionala och nationella nivåer, samt såväl från internationella organisationer däribland Förenta Nationerna, Europeiska unionen, Nordiska rådet, Amnesty International och Världsnaturfonden (Boström m.fl., 2005, s. 9). Dessa organisationer hävdar att man kan använda marknaden som en arena för politik och därmed göra såväl konsumentval samt politiska val på den ekonomiska marknaden trots att politiska forskare inte är eniga om hur man ska förhålla sig till bojkotter som politisk påverkningsform.

I den här studien beaktas den politiska konsumtionen, och därmed också deltagandet i bojkotter, som en form av deltagardemokrati. Det finns dock argument som talar emot att den politiska konsumtionen inte ska räknas till deltagardemokratins sfär. Dessa olika synsätt kommer att problematiseras i nästa kapitel (2.3), där argument för och emot presenteras. Ska man, eller ska man inte beakta den politiska konsumtionen som en form av deltagardemokrati? Innan argumenten för respektive kategorier presenteras ska dock några andra aspekter vad gäller bojkotter som politisk påverkningsform redogöras.

2.3 Teorier om deltagardemokrati

2.3.1 Tidigare forsknings förhållningssätt till begreppet politisk konsumtion

Som det tidigare beskrevs ses inte politisk konsumtion med blida ögon som en form av deltagardemokrati. Det finns argument som talar både för och emot att politisk konsumtion skulle ingå i deltagardemokratins begreppsområde. I litteratur har det hävdats att det forskats alltför lite om politisk konsumtion och därför har flera forskare också valt att inte alls diskutera politisk konsumtion i sina politiska forskningar. (Inglehart, 2003; Lowndes, 2000) Boström m.fl. placerar in forskarnas åsikter kring

politisk konsumtion i tre kategorier: forskare som argumenterar för att politisk konsumtion kan förbättra mänskliga rättigheter och hållbar utveckling globalt, forskare som anser att politisk konsumtion inte är ett politiskt verktyg, samt forskare som argumenterar för att en hållbar politisk konsumtion inte kan uppnås eftersom man därmed uppmanas att överkonsumera. (2005, s. 10) I följande kapitel kommer argumenten för och emot politisk konsumtion som ett politiskt område att diskuteras. Bör politisk konsumtion räknas till deltagardemokratins sfär eller inte, samt vad anser forskare om politisk konsumtion som begrepp?

2.3.2 Politisk konsumtion som en form av deltagardemokrati

Ett argument som forskare har använt sig av när man diskuterat huruvida politisk konsumtion hör hemma inom deltagardemokratins område är att eftersom världen blir allt mer internationaliserad, krävs nya verktyg från medborgarnas sida för att utöva påtryckning mot beslutsfattarna. Genom politisk konsumtion har man funnit nya vägar och man kan påverka miljön runt omkring sig genom den ekonomiska marknaden (Bengtsson, 2008, s. 136). För invånare i demokratiska stater finns det i dag oändliga valmöjligheter på många olika områden. Inom politiken kan man med hjälp av sin rösträtt påverka vilka personer som väljs till olika politiska institutioner och organ. Och går man till en matvaruaffär kan man välja bland otaliga produkter och därmed påverka företag och organisationer som finns runt oss i samhället. Det här betyder att man har hittat nya kanaler för att påverka beslut och dessa följer inte de traditionella politiska vägarna. Detta resonemang anses vara tillräckligt eftersom de politiska påverkningsmöjligheterna och den politiska konsumtionen medför effektiva överensstämmande mål med det konsumtionsbeteende som utförs. (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005)

Olika former av politisk konsumtion är i dag vanligt i Västeuropa och Norden (Boström m.fl., 2005). Den politiska konsumtionen verkar öka, samtidigt som den politiska aktiviteten i deltagardemokratins traditionella former, det vill säga medlemskap i politiska partier och röstningsaktiviteten, sjunker. (Franklin, 2004, s. 175) Detta är även ett argument för att den politiska konsumtionen har fått ett allt större spelrum och verkar som en form inom deltagardemokratins område. Om man inte

beaktar begreppet politisk konsumtion inom sfären för deltagardemokrati finns det risk att man förlorar betydelsefull information och därmed sjunker sanningshalten vid studier av deltagardemokrati. (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005, s. 250)

Att använda sig av bojkotter som en form politisk av konsumtion har blivit väldigt vanligt, speciellt i Skandinavien. I en studie undersökte man fenomenet med tio års mellanrum, 1987 samt 1997. I undersökningen rankade man bojkott som den tredje vanligaste metoden som en form för politiskt deltagande. Undersökningens resultat visade att bojkotter var vanligare politiska aktioner, än att till exempel kontakta tjänstemän eller att vara med i politiska partier. Bojkotter visade sig vara vanligare än de aktioner som allmänt brukar räknas till deltagardemokratins viktigaste handlingar. Man får således inte heller glömma att begreppet politisk konsumtion faktiskt i många fall till och med är populärare än andra politiska handlingar som självklart nämns som en form av traditionell deltagardemokrati (Petersson m.fl., 1998).

Enligt vissa forskare är politisk konsumtion som verktyg alltför elitistiskt. Om man vill diskutera politisk konsumtion, måste man naturligtvis också ta i beaktande att begreppet politisk konsumtion inte endast innefattar att välja vilka varor och produkter man ska inhandla. (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005) När man beaktar begreppet politisk konsumtion måste man också inse att i detta område innefattar bojkotterna. Där det ofta handlar om att inte inhandla vissa produkter, det vill säga att helt välja bort varor. Att helt välja bort vissa varor behöver nödvändigtvis inte kosta någonting alls för den politiska konsumenten.

Den politiska konsumtionen kan beskrivas som en politisk modell som är nära relaterad till vardagslivet. I jämförelse med de andra begrepp som deltagardemokratin innefattar (skriva insändare, engagera sig i politiska partier, demonstrera och vara politiskt aktiv på arbetsplatsen) är politisk konsumtion trots allt det begrepp som är närmast relaterat till vardagen. Borde inte det här argumentet då vara tillräckligt för att man ska räkna politisk konsumtion som en del av konceptet deltagardemokrati? Eftersom konceptet deltagardemokrati förutsätter två viktiga aspekter, nämligen både deltagande och demokrati. Det ska vara lätt att delta och enkelt att engagera sig i politiska aktiviteter och detta sker demokratiskt.

Som tidigare nämnt ett flertal gånger har politisk konsumtion ökat markant under de senaste decennierna. På sjuttioalet påpekades det redan att världen gick igenom en ”konsumtrevolution” som ett resultat av att deltagandet på olika nivåer i samhället hade vuxit rejält. Forskaren Hirschman menade att man måste hitta nya vägar för att uttrycka sina åsikter och konsumenter kan göra sin röst hörd och slå sig in på deltagardemokratins marknad genom att använda sig av politisk konsumtion (1970, s. 42).

Som ett exempel på att politisk konsumtion är en viktig del inom deltagardemokratien kan nämnas de bojkotter som Frankrike utsattes för 2003 av USA, eftersom Frankrike inte ville tillåta militären att ingripa i Irak (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005, s. 246). Efter att Frankrike bestämt att landet inte ville blanda sig i Iraks angelägenheter, slutade flertalet amerikaner köpa franska produkter, som protest mot Frankrikes beslut. (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005, s. 246) De olika aktiviteter som ofta nämns i första hand som en form av deltagardemokrati, till exempel protestaktivism, ingick då inte i USA:s befolknings aktioner mot Frankrike. (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005, s. 246) Det visade sig att det var speciellt en aktion som man använde sig av inom den politiska konsumtionen som fick stor uppmärksamhet, nämligen bojkotter. Andra former av politisk konsumtion har också fått ett stort gehör bland konsumenter och bör därmed beaktas som en form av konceptet deltagardemokrati.

2.3.3 Politisk konsumtion som icke-deltagardemokrati

En anledning till att man ivrigt argumenterat huruvida politisk konsumtion ingår i konceptet deltagardemokrati är att föremålet för den politiska konsumtionen har varierat stort, samt att handlingen långt ifrån alltid riktat sig direkt till de institutioner som de representativa förtroendemännen företräder. Dessa argument är det tydligaste och kommer starkast fram i den politiska forskningen när man diskuterar den politiska konsumtionens roll inom deltagardemokratien. En del forskare anser att man måste begränsa konceptet deltagardemokrati och politiskt deltagande. Detta eftersom politisk konsumtion riktas till marknaden och därför inte kan ingå i deltagardemokratins sfär (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005).

Orsaken till att begreppet politisk konsumtion har studerats i förhållandevis liten utsträckning (Boström m.fl. 2005, s. 9) är möjligtvis att den politiska konsumtionen sträcker sig utanför de typiska politiska institutionerna som man tidigare vänt sig till och att man har svårt att definiera begreppet och därför har svårt att utföra empiriska undersökningar (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005, s. 145). Att man inte studerat begreppet kan knappast vara ett tillräckligt övertygande argument för att politisk konsumtion inte skulle kunna beaktas som en del av deltagardemokrati. Det finns flera forskare som inte tagit upp begreppet överhuvudtaget i sina texter när de diskuterat deltagardemokrati. (Inglehart & Norris, 2003; Putnam, 2000; Dalton 2000; Verba, Schlozman, & Brady, 1995) Som orsak till detta kan nämnas att begreppet inte studerats i tillräckligt stor utsträckning. (Bengtsson, 2008, s. 136)

Ett annat argument som riktar sig mot politisk konsumtion som ett begrepp inom deltagardemokratin, och antyder att begreppet inte skulle vara tillräckligt demokratiskt och därför inte skulle kunna ingå som en del av deltagardemokratin, är att den riktade politiska konsumtionen, boycotts, är alltför dyr för att i tillräckligt stor utsträckning kunna vara ett fungerande hjälpmedel (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005, s. 258). Det skulle betyda att endast den förmögnaste delen av befolkningen skulle ha tillgång till politisk konsumtion som verktyg för att förbättra miljön runt omkring sig. Majoriteten skulle riskera att hamna utanför och inte kunna delta i den riktade konsumtionen som politisk konsumtion i det här fallet innebär. Målet med konceptet deltagardemokrati är trots allt att människor oberoende av sin ekonomiska situation ska ha möjlighet att delta politiskt och påverka omkringliggande beslut. Det är ett faktum att produkter som är gjorda på ett etiskt vis tenderar att vara dyrare, eftersom det kostar att tillverka etiskt märkta produkter, till exempel rättvis-, eko- och miljömärkta produkter. (Konsumentverket, 2004; Yle Uutiset Keski-Pohjanmaa, 2011; Kaleva, 2005)

De aktiviteter som traditionellt räknas till deltagardemokratin (skriva insändare, engagera sig i politiska partier, demonstrera och så vidare) riktar sig inte endast till en elit utan till hela massan. Om således den politiska konsumtionen skulle beaktas som ett begrepp inom deltagardemokratin, är det inte rättvist att endast de med ekonomiska förutsättningar har möjligheten att delta. Därför kan begreppet deltagardemokrati inte anses vara demokratiskt om politisk konsumtion ingår.

När en konsument köper en speciell produkt behöver handlingen inte ha ett politiskt syfte. (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005, s. 252) Att till exempel köpa ekologiska varor kan motiveras med personliga eller privata skäl. (Hooghe, Micheletti & Stolle, s. 246). När man diskuterar politisk konsumtion är det dock svårt att se var gränsen för handlingen går. I vilken situation blir köpet av produkten en politisk handling? I vilket skede ska man räkna att aktionen är politisk och att handlingen ingår i deltagardemokratins? Det är dessa frågeställningar som gör att förhållandet mellan politisk konsumtion och deltagardemokrati blir suddig och gör det knepigt att tänka sig att politisk konsumtion platsar inom deltagardemokratins sfär. Begreppet politisk konsumtion borde därför beaktas som ett flerdimensionellt fenomen, som inkluderar både element som attityder och beteende utgående från att beteendet, motiveringen och förekomsten beaktas. (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005, s. 255)

2.3.4 Sammanfattning av tidigare forskning kring politisk konsumtion

Målet med kapitlen 2.3.1, 2.3.2 och 2.3.3 var att presentera den politiska konsumtionen och vad tidigare forskning anser om begreppet. Olika argument har beaktats för att få en bättre uppfattning om var den politiska konsumtionen hör hemma. Är politisk konsumtion en form av deltagardemokrati eller är det någonting annat utanför deltagardemokratins sfär? Detta i sin tur har varit viktigt för att man ska kunna förstå och argumentera för att bojkotter via den politiska konsumtionen kan räknas till deltagardemokratins område.

Utgående från de ovannämnda argumenten verkar det finnas flera hållbara bevis på att politisk konsumtion, och därmed bojkotter, kan räknas som en form av deltagardemokrati. Naturligtvis är definitionen tvetydig och man måste beakta alla de olika aspekterna. Politisk konsumtion kan knappast klassificeras endast som en traditionell form av deltagardemokrati eftersom problematiseringen kring begreppet inte är enkel och ensidig. Det bör dock poängteras att forskningen inte framskridit tillräckligt på det här området eftersom det är svårt att få tillgång till fungerande empirisk data. (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005) Det måste också framhållas att det finns ytterligare argument för respektive kategorier, men att endast en bråkdel behandlats i föregående kapitel.

Syftet med kapitel 2.3, om forskning om sambandet mellan politisk konsumtion och deltagardemokrati, har varit att presentera olika argument om den politiska konsumtionen. Ska den räknas som en form av politiskt deltagande eller inte? I kapitlet har det dock framförts många argument till förmån för att politisk konsumtion, och därmed bojkotter, kan räknas som en form av deltagardemokrati. Denna uppsats kommer därmed som tidigare nämnts att beakta politisk konsumtion som en form av deltagardemokrati.

2.4 Andra former av protestaktivism

I och med att den här studien undersöker deltagande i bojkotter på individnivå som politisk aktivitet, så bör deltagande i bojkotter sättas in i ett större helhetssammanhang för att förstå de övriga formerna av politiskt deltagande. Detta kan göras genom att belysa andra former av protesaktivism utöver politisk konsumtion. Som det tidigare nämnades så är deltagardemokratin ett brett område utöver att delta i politiska val, och man kan beakta deltagardemokratin antingen i sned eller vid bemärkelse.

Det finns många olika former av protestaktivism utöver deltagande i bojkotter och politisk konsumtion. Hit kan räknas till exempel att skriva under ett upprop, delta i demonstrationer, kontakta beslutsfattare, skriva insändare till tidningar, ockupera byggnader, arbeta för en aktionsgrupp eller att donera pengar. Det finns med andra ord väldigt många former av protestaktivism, och aktiviteterna är olika till sin karaktär. Gemensamt för dem alla är dock att invånaren genom sina handlingar vill påverka samhället genom att vara delaktig i samhällslivet och i det offentliga beslutsfattandet. (Vad är politiskt deltagande? 2006)

Som det nämnades i början på kapitlet bör man beakta deltagande i bojkotter ur ett större perspektiv, om man vill förstå invånarnas mobilisering i denna politiska aktivitet. Det är inte endast i deltagande i bojkotter som de svenska invånarna deltagit mer aktivare i än finländarna, utan svenskarna var även aktivare i andra politiska aktiviteter. Nedan följer två exempel på andra former av protestaktivism där svenskarna varit mer aktiva än finländarna: deltagande i namninsamlingar och deltagande fredliga

demonstrationer. Materialet är från World Values Survey och är från samma tidsintervall som den som kommer att användas i analysen.

Tabell 2.4 A Signerat en petition och deltagit i en fredlig demonstration

	Skriva på en namnsamling		Delta i fredliga demonstrationer	
	Sverige	Finland	Sverige	Finland
Har gjort	78,2 %	50,5 %	31,4 %	10,3 %
Kanske gör	16,7 %	32,1 %	47,3 %	38,8 %
Skulle aldrig	5,1 %	17,4 %	21,3 %	50,8 %
Antal personer	996	984	986	967

Kommentar: materialet är från World Values Survey och frågan var ”Har du själv gjort, skulle du kunna tänka dig att göra dem eller skulle du aldrig någonsin göra någonting av dem?”

I Sverige har invånarna varit mycket aktivare i politiska protestaktioner än invånarna i Finland. Av dessa aktioner som hittills nämnts har deltagande i bojkotter också varit minst populärt i Sverige medan aktiviteten i Finland som varit minst populär har varit att delta i en fredlig demonstration.

Det kan alltså konstateras att deltagande i ovanstående politiska aktioner överlag är mycket vanligare i Sverige än i Finland och att skillnaderna är mycket tydliga. Skillnaden angående deltagande i bojkotter mellan länderna är lägst. Det vill säga olikheterna mellan deltagande i fredliga demonstrationer och namninsamlingar är betydligt större än bland deltagande i bojkotter. Även nyare datamaterial från European Social Survey från år 2012 (ESS Data, 2012) visar att invånarna i Sverige deltar betydligt aktivare i olika former av protestaktioner än invånarna i Finland. Materialet i tabellen 2.4 B visar dem som deltagit i namninsamlingar och fredliga demonstrationer inom de senaste 12 månaderna.

Tabell 2.4 B Protestaktivism i Finland och Sverige under de senaste 12 månaderna (%)

	Skrivit på en namnsamling under de senaste 12 månaderna		Deltagit i fredliga demonstrationer under de senaste 12 månaderna	
	Sverige	Finland	Sverige	Finland
Ja	43,6 %	23,7 %	7,3 %	1,5 %
Nej	56,4 %	76,3 %	92,7 %	98,5 %
Antal personer	1843	2196	1842	2197

Kommentar: materialet är från European Social Surveys hemsida. (ESS Data, 2012)

Det kan alltså konstateras att det finns mycket tydliga skillnader i deltagande mellan invånarna i Finland och Sverige, även bland nyare material. Procentenheterna är dock lägre eftersom tabellen presenterar materialet för de invånare som deltagit i protestaktionerna under de senaste 12 månaderna. I och med att det finns en tidsbegränsning på materialet är också procentenheterna lägre. Material med tidsbegränsning används i och med att det inte finns motsvarande material som används i analysen varken från Svenska SOM-institutet, en undersökningsorganisation vid Göteborgs universitet, Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv eller European Social Survey. Skillnaderna angående deltagande i protestaktioner mellan Finland och Sverige är följaktligen väldigt markanta och tycks därmed ha bibehållits.

3 Teoretisk referensram

Kapitlet kommer att beskriva två teorier som är relevanta för den här studien. Den första teorin är Postmoderniseringsteorin som förklarar den politiska konsumtionens utveckling, samt även skillnader mellan Finland och Sverige när det gäller invånarnas deltagande i bojkotter. Den andra teorin, skillnad i politisk kultur, kan förklara eventuella olikheter mellan Sveriges och Finlands deltagande i bojkotter på nationsnivå, som i sin tur påverkar individnivån. Till skillnad från postmoderniseringsteorin kommer teorin om skillnader i politisk kultur inte att kunna styrkas i studiens analyskapitel och inte heller förklara varför dessa skillnader finns mellan länderna.

Teorin används dock för att illustrera skillnaderna ur ett makroperspektiv som sedan används för att kunna belysa skillnaderna på individnivå.

3.1 Postmoderniseringsteori och dess konsekvenser för deltagande i bojkotter

Om man vill förstå varför deltagande i bojkotter på individnivå ökat markant under de senaste decennierna (Norris, 2002, s. 4; tabell 2.1.2) måste frågan analyseras ur ett större sammanhang. Som så tidigare nämntes är det inte endast deltagande i bojkotter på individnivå som ökat, utan även andra former av protestaktioner och politiska påverkningsformer, samtidigt som andra ”traditionella” politiska deltagarformer har minskat, som till exempel valdeltagande. (Franklin, 2004, s. 175) Postmoderniseringsteorin kan i det här sammanhanget förklara förändring i samhället samt vilka konsekvenser detta får för deltagande i bojkotter på individnivå.

Det här kapitlet kommer främst att betona Ronald Ingleharts omarbetade version av moderniseringsteorin, postmoderniseringsteorin. Vad teorin innebär och speciellt med fokus på de förändrade värderingar bland invånare som uppstår i samband med att ett samhälle utvecklas, vilket i sin tur får konsekvenser på individnivå. Postmoderniseringsteorin förklarar med andra ord att *förändrade värderingar bland invånare i industriellt utvecklade stater är en bidragande orsak till att deltagande i bojkotter på individnivå har ökat.*

Innan Ingleharts version av teorin presenteras, bör det allmänt förklaras vad som avses med moderniseringsteorin. Moderniseringsteorin är ett brett koncept som har använts av teoretiker inom olika forskningsområden, men speciellt inom sociologin, för att förklara olika moderniseringsförlopp. (Attir, Holzner & Suda, red., 1981) Centralt för teorin är att industrialiseringen anses vara länkad till specifika processer av socialpolitisk förändring och att det finns ett samband mellan kultur, ekonomi och politik. Moderniseringsteorin försöker klargöra den samhälleliga evolutionen. (Armer & Katsillis, 2001)

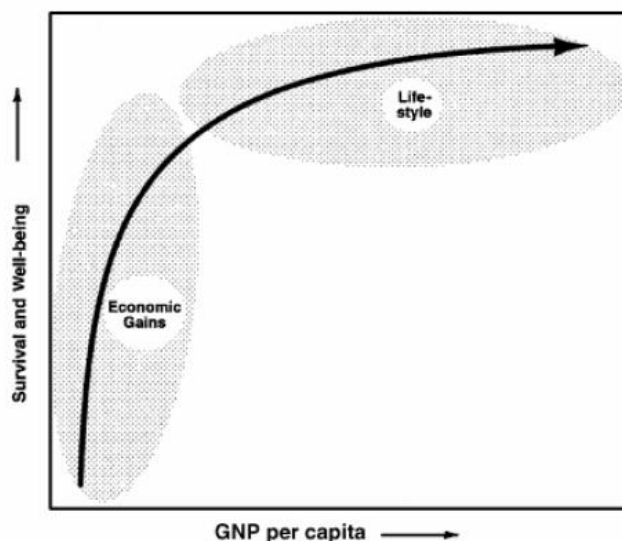
Moderniseringsteorin definieras så här av Eisenstadt:

"Historically, modernization is the process of change towards those types of social, economic, and political systems that have developed in Western

Europe and North America from the seventeenth century to the nineteenth and have then spread to other European countries and in the nineteenth and twentieth centuries to the South American, Asian, and African continents.” (1966, s. 1)

Teorin är som sagt mycket bred och kan i grova drag delas in i två inriktningar en marxistisk syn samt en webersk syn. Den marxistiska uppfattningen anser att ekonomin, kultur och politik är starkt sammanlänkade och att det är ekonomin som avgör kulturens och politikens utveckling. Det weberska synsättet påstår däremot att det är kulturen som formar politiken och ekonomin. Dessa två skolor anser dock båda att socioekonomiska förändringar följer ett visst mönster, det vill säga att man kan förutspå ett mönster i samhällsutvecklingen (Inglehart, 1997, s. 67).

Även Inglehart hävdar att man genom den ekonomiska utvecklingen kan man förutse en speciell riktning i samhället, i och med att värderingar och livsstil förändras (se figur 3.1 A). Till exempel att ”gamla” politiska klyftor minskar (till exempel värdeauktoriteterna religion, familj och fosterland) och att nya politiska påverkningsformer ökar. (1977; 1990; 1997; 2000)

Figur 3.1 A Människors förändrade värderingar i och med ekonomisk utveckling

Kommentar: Källan är från Inglehart, 2000, s. 216.

Med hjälp av materialet från World Values Survey argumenterar Inglehart att människornas värderingar ändras i takt med den ekonomiska utvecklingen. Värderingar är ett ord som Inglehart och denna teoridel tar fasta på och därför bör ordet även definieras. En definition som ofta används är Schwartz "conceptions of the desirable that guide the way social actors (e.g., organizational leaders, policy-makers, individual persons) select actions, evaluate people and events, and explain their actions and evaluations" (1999, s. 24). Denna definition passar även i detta sammanhang.

I följande stycke behandlas dessa ovannämnda förändringar i värderingar ytterligare. Förändringar i samhällets värderingar kan gälla till exempel minskningen av politiska klyftor, ökningen av nya politiska påverkningsformer samt uppkomsten av en ny offentlig policy agenda. (Inglehart 1977; 1990; 1997; Inglehart & Norris, 2003) Denna definition väcker dock frågan om hur dessa föränderliga värderingar påverkar samhällsutvecklingen.

Inglehart påpekar att människors värderingar, i och med ekonomisk utveckling, förändras från materialistiska värderingar till postmaterialistiska värderingar (1990). Med materialistiska värderingar avses att man når trygghet och säkerhet som kan uppnås med hjälp av ekonomisk tillväxt. Med postmaterialistiska värderingar avses däremot att man betonar livskvalitet och prioriterar sådant som självuppfyllande ändamål, skyddande av naturen och jämlikhet. (Valenzuela, 2011, s. 439) Traditionella politiska klyftor minskar, eftersom postmaterialister inte i lika stor utsträckning betonar politiskt traditionellt starka auktoriteter så som religion, moral och sociala normer. (Inglehart, 1990, s. 66)

Inglehart och Catterberg förklarar skillnaderna mellan värderingarna så här: "Materialists tend to be preoccupied with satisfying immediate physiological needs, while Postmaterialists feel relatively secure about these needs and have a greater amount of psychic energy to invest in more remote concerns" (2002, s. 300).

Ingleharts postmoderniseringsteori försöker således förklara medborgarnas förändrade värderingar. Inglehart och Catterberg hävdar också att det ökande antalet elitutmanande politiska aktioner, eller så kallade protestaktiviteter, är ett resultat av att de kulturella värderingarna har förändrats. Det är med andra ord större chans att personer med postmaterialistiska värderingar deltar i mobiliseringar av politiskt elitutmanande slag

(Inglehart & Catterberg, 2002, s. 300). Tidigare var de vanligaste värderingarna sådana som fokuserade på överlevnad, men i och med samhällets utveckling har självförverkligande värderingar blivit allt vanligare och därmed förändras attityder gentemot olika politiska aktionsformer. (Inglehart & Catterberg, 2002, s. 8) Det är därmed större sannolikhet att man deltar i en bojkott eller i andra protestaktioner om man har postmaterialistiska värderingar. Dessa förändrade värderingar på individnivå kan förklara varför deltagandet i politisk konsumtion ökat under de senaste åren.

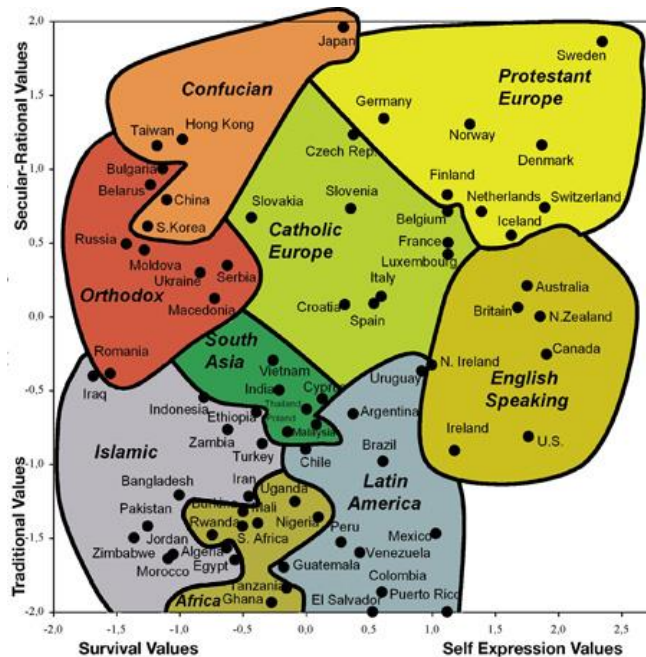
Att nya politiska påverkningsformer ökar i postmaterialistiska länder förutspådde Ronald Inglehart redan under mitten av 1970-talet. Den så kallade elitriktade politiska mobiliseringen, till exempel att delta i politiska val eller tillhöra ett parti, skulle sjunka. Samtidigt som det elitutmanande politiska beteendet, till exempel delta i en bojkott och andra protestaktioner skulle öka (1977, s. 317). Inglehart förklarar relationen mellan postmaterialism och deltagande i okonventionella politiska aktioner så här:

“Postmaterialists are more likely to engage in unconventional political protest than are Materialists. Moreover, one’s values interact with cognitive mobilization in such a way that at high levels of cognitive mobilization, the differences between value types are magnified considerably . . . Among those with Materialist values and low levels of cognitive mobilization, only 12 per cent have taken part, or are willing to take part in a boycott or more difficult activity. Among Postmaterialists with high levels of cognitive mobilization, 74 per cent have done so or are ready to do. The process of cognitive mobilization seems to be increasing the potential for elite-directing political action among Western publics”. (1990, s. 361-362)

Enligt Inglehart är postmaterialistiska värderingar mest utbredd i de Nordiska länderna. Inglehart har använt sig av flera olika metoder för att mäta värderingar i olika länder. En metod som Inglehart använt sig av är att han har deltat in invånare i olika länder och deras värderingar på en skala med två motsatta ytterligheter. Dessa omfattar traditionella värderingar och emancipativa frihetsvärden.² Till de traditionella värderingarna hör att man beaktar auktoriter som religion, familj och fosterland. Till exempel ogillar man abort och är stolt över sin nationella tillhörighet. Motsatsen till de

² De svenska termerna är från Nurmela & Pettersson, 2007, s. 20. Översatt från engelskans Traditional Values och Self Expression Values.

traditionella värderingarna är sekulära-rationella värderingar.³ Individer med emancipativa frihetsvärden prioriterar dock individuell identitet framför ekonomisk säkerhet och trygghet, exempelvis tolererar man minoriteter, så som homosexuella samt deltar aktivt i olika former av protesthandlingar så som bojkotter. Motsatsen till emancipativa frihetsvärden är överlevnadsvärden.⁴ (se figur 3.1.B; Ronald & Welzel, 2010, s. 63)

Figur 3.1 B World Values Surveys kulturella karta 2005-2008

Kommentar: Bilden är från World Values Survey, 2012b.

Den här studien använder sig i analysdelen av en annan metod än den som presenterades ovanför, det så kallade indexet med fyra värden⁵ som Inglehart utformat för att studera postmaterialistiska värderingar. Detta görs genom en oberoende variabel i analysdelen i kapitel 2.5.8. (Inglehart, 1977, s. 28) I kapitlet kategoriseras invånarnas värderingar enligt Ingleharts teori. Värderingarna var färdigt grupperade i materialet enligt materialistiska, postmaterialistiska samt blandade värderingar. Variabeln som

³ Den svenska termen är från Nurmela & Pettersson, 2007, s. 20. Översatt från engelskans Secular-Rational Values.

⁴ Den svenska termen är från Nurmela & Pettersson, 2007, s. 20. Översatt från engelskans Survival Value.

⁵ Översatt från Ingleharts 4-item index (Inglehart, 1977, s. 28)

mäter de svarandes värderingar har skapats av Inglehart genom att använda andra variabler som de svarande tidigare besvarat. (Inglehart, 1977, s. 28; se figur 3.1 C) Indexet har använts i World Values Survey och Eurobarometerserierna (European Commission, 2014) sedan början av 1980-talet. (Hansen & Richard, 2003, s. 2)

Och här är ännu en lista över olika mål för Sverige för de närmaste 10 åren.

V73 Vilket av dessa bedömer Du som viktigast? **VISA KORT 13**

V74 Och vilket tycker Du är näst viktigast?

	V73 Viktigast	V74 Näst viktigast
Att skapa en stabil ekonomi	1 ☐	1 ☐
Utveckling mot ett mindre opersonligt och ett mer mänskligt samhälle	2 ☐	2 ☐
Utveckling mot ett samhälle där idéer är viktigare än pengar	3 ☐	3 ☐
Kampen mot kriminalitet	4 ☐	4 ☐
Vet ej	5 ☐	5 ☐

Figur 3.1 C Frågorna som kategoriserar postmaterialistiska värderingar

Kommentar: Frågorna är hämtade från det svenska frågeformuläret (World Values Survey, 2012a).

Beroende på hur de tillfrågade besvarar frågan så klassificeras personerna antingen som materialister, postmaterialister eller som en blandning mellan dessa kategorier. Enligt Ingleharts teori prioriterar materialister svarsalternativ 1 och 4, ”att skapa en stabil ekonomi” och ”kampen mot kriminalitet”, eftersom psykologisk säkerhet samt ekonomisk stabilitet är viktigast för materialister. Postmaterialister föredrar dock de övriga svarsalternativen 2 och 3, ”utveckling mot ett mindre opersonligt och mer mänskligt samhälle” samt ”utveckling mot ett samhälle där idéer är viktigare än pengar”. De som blandar alternativ klassificeras som en blandning av materialist- och postmaterialister (Inglehart, 1977, s. 27-34).

Att de postmaterialistiska värderingarna är mest utbredd i de Nordiska länderna kan förklara varför invånarna i de nordiska länderna befinner sig i toppen bland de västeuropeiska länderna när det handlar om deltagande i bojkotter. (tabell 4.1; Stolle & Hooghe, 2004; Ferrer-Fons, 2004, s. 24) Det kan därmed finnas någon form av korrelation mellan deltagande i bojkotter och postmaterialismens utbredning. Från figur 3.1 B kan man se att invånarna i de nordiska länderna har en hög grad av

emancipativa frihetsvärden. Sverige i topp, följt av Norge och Danmark, samt senare Finland och Island.

Relevant i detta sammanhanget är även att annan forskning med annat forskningsmaterial, än World Values Surveys material från 43 länder under åren 1970-1994, (1997) stöder Ingleharts förklaringar om förändrade värderingar. Enligt Togeby är den politiska gräsrotsaktivismen mest omfattande i Sverige, samtidigt som även de postmaterialistiska attityderna är mest utbredda i landet i jämförelse med de övriga nordiska länderna. (1989, s. 142-149) Michelettis och Stolles forskning visar också att postmaterialistiska värderingar och attityder är den viktigaste förklarande variabeln bland svenska politiska konsumenter (2004, s. 162). Likaså påvisar Copeland med sin forskning från amerikanska politiska konsumenter att postmaterialistiska värderingar påverkar mest deltagande i politiska konsumtionen. (Copeland, 2013) Resultatet av Togeby, Michelettis, Stolles och Copelands forskning förstärker därmed Ingleharts påståenden om förhållandet mellan postmateriella attityder och politisk konsumtion.

3.2 Skillnader i politisk kultur i Sverige och Finland

Förutom Ingleharts teori om förändrade värderingar, kommer den här studien även att presentera ett andra teoretiskt ramverk; skillnader i Sveriges och Finlands politiska kultur. Teorin om skillnader mellan länderna illustrerar hur de politiska kulturella skillnaderna på landsnivå, kan påverka deltagande i bojkotter på individnivå. Deltagandet i bojkotter på individnivå kommer sedan att diskuteras närmare i studiens analysdel.

Det bör dock poängteras än en gång att syftet med denna uppsats är att *belysa skillnaderna mellan Finland och Sverige bland dem som deltagit i bojkotter. Teorin om politik kultur försöker på en makronivå förklara varför det finns skillnader på individnivå. Teorin om politisk kultur bevisas inte i analysen, eftersom studien och analysdelen endast illustrerar de karakteristiska drag och skillnader som finns i jämförelsen mellan Finland och Sverige.*

Innan skillnader i politisk kultur i Finland och Sverige redogörs, bör begreppet politisk kultur först preciseras. En allmänt utbredd definition vid forskning kring politisk kultur är Gabriel Almonds och Sidney Verbas: "Attitudes toward the political system and its various parts, and attitudes towards the role of the self in the system." (1963, s. 13) I detta kapitel används som utgångspunkt denna definition av begreppet politisk kultur. Invånares åsikter och attityder gentemot det politiska styret kan med andra ord påverka deltagandet i olika politiska aktioner.

Det bör poängteras att detta kapitel endast diskuterar de kulturella särdragen och skillnaderna ytligt. Ländernas historia kommer dock inte att behandlas, även om också det har påverkat hur den politiska kulturen har utformats.

I boken "Demokrati och makt i Sverige" som är maktutredningens huvudrapport (Statens offentliga utredningar SOU 44, 1990, i kapitel 11) beskrivs förhållandet mellan makt och medborgarskap som "den svenska modellen". Modellen har identifierat elva stycken olika särdrag som speciellt präglar det svenska samhället. Dessa karakteristiska drag är: konfliktlösning på arbetsmarknaden, centraliserade avtalsrörelser, historisk kompromiss, samförståndskultur, full sysselsättning, det starka samhället, universalism, expertstyre, korporatism, centralisering samt den andra kompromissen (kvinnorna börjar förvärvsarbeta). Dessa elva olika särdrag som utformar den svenska modellen, försöker därmed förklara hur det svenska samhället fungerar.

Ett särdrag som maktutredningens huvudrapport presenterar kan förklaras som samförståndskultur. Denna kultur kan beskrivas som en speciell politisk kultur, där våldsamma konflikter undviks och man istället inom det svenska samhället är fokuserad på att lösa konflikter med hjälp av kompromisser och samförstånd. Och det är denna samförståndskultur som har format en svensk beslutsmodell, där beslut fattas kollektivistiskt. "Demokrati och makt i Sverige" beskriver denna politiska kultur så här:

"Ett centralt element i denna metod är att alla berörda parter skall ges möjlighet att komma till tals och bli hörda. Ett annat moment är att beslut växer fram underöverläggningar och konsultationer. Förhandlingar blir därmed av central betydelse. I sin yttersta konsekvens innebär samförståndskulturen att allt blir förhandlingsbart." (1990, s. 23)

Denna samförståndskultur beskriver det svenska kollektivistiska samhället, där medborgarna tillsammans genom diskussion fattar beslut och alla har möjligheter att påverka samhällets gemensamma angelägenheter. Denna samförståndskultur kan förklaras vara direkt demokratisk och starka representativa mekanismer tycks inte finnas i lika stor utsträckning som i till exempel Finland. (Nurmela & Pettersson, 2007, s. 24)

I motsats till samförståndskulturen i Sverige, brukar man säga att Finland kännetecknas som ett konsensusland sedan slutet av 1980-talet. (Nousiainen, 1983; Saukkonen, inget datum) Med detta menas att man precis som med samförståndskulturen, försöker undvika konflikter genom att nå gemensamma lösningar. (Wiberg, 2006, s. 18) Konsensuskulturen i Finland har utvecklats ur landets tidigare våldsamma historia. (Lounasmeri, 2010, s. 23)

En intressant skillnad mellan Sveriges samförståndskultur och Finlands konsensuskultur – som egentligen kan sägas motsvara varandra – är enligt Togeby så bromsar den starka konsensuskulturen gräsrotsaktivismen i Finland (s. 131). Motsvarande fenomen tycks inte finnas i Sverige. (Togeby, 1989) Togeby beskriver även den politiska aktivismen i Finland som svag eftersom den politiska aktiviteten i Finland utförs genom traditionella byråkratiska organisationer (1989, s. 131).

En annan skillnad mellan den finländska och den svenska politiska kulturen är inställningen till de representativa mekanismerna. I Finland är man betydligt positivare till att ha starka ledare samt låta experter och försvarsmakten fatta beslut. I Sverige har man däremot en stark tilltro på demokratin och är inte lika positiv som i Finländarna till att det representativa styrelseskicket. (Nurmela & Pettersson, 2007, s. 24)

Enligt Nurmela och Pettersson har man identifierat skillnader i kulturerna mellan Finland och Sverige. Den svenska och finländska kulturen har utvecklats i olika riktningar under de senaste åren. Medan svenskarna har blivit mer benägna att delta i aktivism, det vill säga fått en ökad vilja att vara med och påverka olika beslut, har finländarna förändrats i riktning mot ökad undersåtlighet. Med andra ord har finländarnas vilja att påverka olika beslut minskat. Forskarna har använt sig av materialet från World Values Survey, för att jämföra ländernas kulturella skillnader under en 25-års period (2007, s. 7).

Det är sannolikt att den svenska och den finländska inställningen, politisk kultur, gentemot olika aktiviteter påverkar deltagandet i olika politiska aktiviteter och deltagarformer. Det är inte enbart deltagande i bojkotter som är mer populärt i Sverige än Finland, utan även andra former av protesaktivism, så som deltagande i fredliga demonstrationer och att skriva under petitioner (se kapitel 2.4).

Sammanfattningsvis kan det konstateras att den politiska kulturen på makronivå troligtvis kan vara en förklarande faktor, som bidrar till att deltagande i bojkotter är olika i Sverige och Finland. Denna uppsats kommer dock inte att bevisa att skillnaderna i politisk kultur mellan Finland och Sverige faktiskt påverkar på individnivå och därmed deltagandet i bojkotter.

4 Forskningsmaterial och metod

4.1 Material

Materialet som används i studien är hämtat från det globala forskningsprojektet World Values Survey som grundades 1981. Meningen med forskningsprojektet är att undersöka människors åsikter och värderingar, deras förändringar under olika tidsperioder samt de politiska, sociala och ekonomiska effekterna av detta. Till World Values Survey hör ett omfattande material som omfattar 87 procent av jordens befolkning. Undersökningarna genomförs med hjälp av intervjuer i intervaller med cirka fem års mellanrum. Dessvärre ingår inte alltid alla länder i alla tidsintervaller.

Enligt World Values Surveys hemsida har det genomförts undersökningar mellan åren 2010–2014. (Puranen, 2014) Dessvärre har dessa inte publicerats på hemsidan när denna magisteruppsats gjordes. Materialet som används i den här uppsatsen är det nyaste som fanns tillgängligt på webbsidan när denna uppsats skrevs, men det betyder också att materialet inte är helt uppdaterat.

Forskningsmaterialet i den här studien har hämtats från den senaste forskningsintervallen som genomförts bland de nordiska länderna. Det betyder dock att materialet från respektive land är från olika årtal. Materialet från Finland är från år 2005 och materialet från Sverige är från 2006. Det är Suomen Gallup Oy samt ARS

Research Stockholm, som har varit ansvariga för insamlandet av materialet. (World Values Survey, 2011)

Materialet från de västeuropeiska länderna var den första utgångspunkten för denna studie. Här är medeltalet för deltagande i bojkotter bland invånarna 17 %. Det betyder att bland invånarna i Sverige, Norge, Danmark och Island så har en högre andel invånare deltagit i en bojkott än i Finland. Finland ligger under det västeuropeiska medeltalet. Det finns stora procentskillnader mellan länderna inom Västeuropa. I Sverige har flest invånare, 28,4 % deltagit i bojkotter. Motsvarande siffror i Spanien och Tyskland är endast 7,0 % samt 9,4 %.

Tabell 4.1 Deltagande i bojkotter bland västeuropeiska länder (%)

	FRA	GBR	ITA	NED	ESP	NOR	SWE	FIN	SUI	AND	GER	DEN	ISL
Har gjort	14,1	17,2	19,7	13,6	7,0	24,1	28,4	16,0	19,2	10,7	9,4	24,0	17,8
Kanske gör	42,4	37,9	49,9	42,1	35,1	42,4	48,8	47,5	36,7	25,6	40,4	36,8	59,3
Skulle aldrig göra	43,4	44,9	30,3	44,2	57,9	33,5	22,9	36,5	44,1	63,8	50,2	38,3	22,9
N	983	980	953	919	1078	1020	972	965	1214	988	1949	981	953

Kommentar: Länderna är Andorra 2005, Danmark 1999, Finland 2005, Frankrike 2006, Tyskland 2006, Storbritannien 2006, Island 1999, Italien 2005, Nederländerna 2006, Norge 2007, Spanien 2007, Sverige 2006, Schweiz 2007. Materialet är från World Values Survey.

De nordiska länderna valdes därefter ut för att studeras vidare i denna magistersuppsats. Valet gjordes av flera olika anledningar. För det första skiljer sig de nordiska länderna från de övriga västeuropeiska länderna gällande deltagande i bojkotter på individnivå. Deltagande i bojkotter är vanligast bland medborgarna i Danmark, Sverige och Norge (se tabell 4.1 ovanför). Här har fler medborgare, än i de övriga västeuropeiska länderna, deltagit i bojkotter. Även material från European Social Survey (Hooghe, Micheltti & Stolle, 2005) påvisar att denna utvecklingsriktning är särskilt tydlig i Norden. (Ferrer-Fons, 2004, s. 24) För det andra är de nordiska länderna lika på många sätt, till exempel till dess samhällsstruktur. För det tredje har det varit vanligt att jämföra de nordiska länderna i tidigare forskning inom statskunskap. Det finns dock vissa skillnader mellan deltagande i de nordiska länderna. Därmed är det speciellt intressant

att utgå från de nordiska länderna som helhet, för att sedan jämföra länderna och slutligen analysera materialet på individnivå.

4.2 Metod, effektmått och signifikansnivå

Som metod för denna studie fungerar den komparativa forskningsmetoden. Studien kombinerar den komparativa metoden på nationsnivå, mest-lik design, där olikheterna inom de nordiska länderna är som störst beträffande den beroende variabeln, med en enkel kvantitativ analys bland invånarna i Finland och Sverige. Med andra ord analyseras först de nordiska länderna och därefter väljs Sverige och Finland ut för att noggrannare studeras vidare. Sverige och Finland väljs ut eftersom skillnaderna, bland de invånare som har deltagit i en bojkott, är som störst här. Vid första anblicken tycktes det även finnas intressanta karakteristiska skillnader på individnivå mellan Finland och Sverige. Därefter används enkel kvantitativ analys av deltagandet på individnivå. Denna analys görs med åtta oberoende variabler. Orsaken till att just dessa oberoende variabler valdes argumenteras i kapitel 4.4 och orsaken till att beroendevariabeln valdes argumenteras i nästa kapitel, kapitel 4.3.

När den enkla kvantitativa analysen på individnivå mellan Finland och Sverige genomförs analyseras varje variabel skilt för sig. Varje variabel tillägnas ett eget kapitel och frekvenserna presenteras i korstabeller och diagram.

I studien används Cramers V som sambandsmått/effektmått. Detta effektmått används för att mäta variabler på nominalskalenivå. Måttet varierar mellan 0 och 1, där 0 är som svagast och där det inte finns något samband mellan variablerna. Om måttet visar 1 är sambandet perfekt. En vanlig tolkning för att om Cramers V är signifikant är Cohens indelning (1977, s. 25). Enligt denna indelning är effekten liten om måttet är över 0,1. Effekten är medelmåttlig om måttet överskrider 0,3 och starkt om talet passerat 0,5. Enligt Esaiasson med flera (2012, s. 370) kan man dock bäst värdera huruvida sambandet är starkt eller svagt genom att göra jämförelser över tid.

Förutom sambandsmåtten Cramers V presenteras även p-värden som är en form av signifikansprövning. P-värdet indikerar att om talet är lågt är det en liten sannolikhet

att nollhypotesen är sann (Boos & Stefanski, 2011, s. 213) vilket i detta fall skulle betyda att det inte finns något samband mellan en oberoende variabel och deltagande i bojkotter. P-värdet får uppgå till max 0,05. Det accepteras därmed att slumpen kan visa fel i fem fall av 100 försök. (Esaiasson m.fl., 2002, s. 383)

Valet av forskningsmetoden och länder är strategiskt eftersom Finland och Sverige skiljer sig mest från varandra bland de nordiska länderna, som i sin tur sticker ut ur det västeuropeiska materialet eftersom deltagandet i den politiska konsumtionen tycks vara speciellt starkt här. (Ferrer-Fons, 2004, s. 24) Samtidigt som de nordiska länderna liknar varandra på många plan, kulturellt, strukturellt och politiskt så är denna studiemetod som skräddarsydd för denna studie.

Om enheterna som man undersöker liknar varandra lämpar sig en komparativ forskningsmetod mycket väl att användas (Landman, 2008, s. 68). I tidigare forskning har det också tidigare varit vanligt att man använt sig av de nordiska länderna som utgångspunkt när man vill analysera likheter och olikheter mellan länder. (Togeby, 1989; Esaiasson & Heidar, red., 2000; Persson & Wiberg, 2011)

Det finns naturligtvis brister med den komparativa forskningsmetoden på nationsnivå. Brister med denna metod är att det är svårt att hitta matchande homogena analysenheter. Det är nästan omöjligt att hitta enheter som är totalt lika, i det här fallet de nordiska länderna. (Landman, 2008, s. 81-82) Det finns naturligtvis också skillnader mellan de nordiska länderna och man kan inte heller utgå från att de är totalt lika. Kapitel 4.5 kommer att beskriva dessa likheter och skillnader.

4.3 Beroende variabel

Till beroende variabeln valdes ”har deltagit i bojkotter, köpstrejker”. Frågan som ställs i intervjuundersökningen är huruvida man deltagit i en politisk aktion: ”Har du själv gjort, skulle du kunna tänka dig att göra dem eller skulle du aldrig någonsin göra någonting av dem?” sedan har alternativet ”delta i bojkotter, köpstrejker” funnits med som ett svarsalternativ, kategoriserat mellan ”skriva på en namnsamling” och ”delta i fredliga demonstrationer” samt ”annat”. Det bör betonas att frågan inte är tidsspecifik.

Så här såg frågeformuläret ut för personen som utförde intervjun:

Nu skall vi fråga om några saker som man kan göra i politiska sammanhang. Har Du själv GJORT någon av dessa saker, skulle Du kunna TÄNKA DIG att göra dem eller skulle Du ALDRIG NÅGONSIN göra någon av dem? **VISA KORT 16A.**

		Har gjort 1	Kan tänkas göra 2	Skulle aldrig göra 3	Vet ej 4
V96	Skriva på en namninsamling?	☐	☐	☐	☐
V97	Delta i bojkotter, köpstrejker?	☐	☐	☐	☐
V98	Delta i fredliga demonstrationer?	☐	☐	☐	☐
V99	Annat: _____	☐	☐	☐	☐

Figur 4.3 Beroende variabel

Kommentar: Frågorna är hämtade från det svenska frågeformuläret. Källan är World Values Survey, 2012a, WVS-Sweden – 2006, s. 11

Den beroende variabeln som används i denna studie är som tidigare nämnt inte tidsspecifik och materialet som används är det nyaste som finns tillgängligt från World Values Survey.

Det finns många argument varför just denna variabel valdes. Dels används variabeln, om att delta i bojkotter, köpstrejker, för att det finns få studier som tar upp deltagande i bojkotter som en politisk påverkningsform. Det finns forskning, speciellt fallstudier, om olika former av bojkotter men då har detta studerats främst inom de ekonomiska vetenskaperna. (till exempel se Friedman 1999; Ettenson & Klein, 2005)

Det bör också betonas att tidigare forskning påpekat att det behövs mera forskning om politisk konsumtion från Finland för att det ska kunna ges en bredare helhetsbild av ämnet. (Boström m.fl., 2005, s. 22) Detta är också ett argument till varför just deltagandet i bojkott användes som beroende variabel.

4.4 De oberoende variablerna

Med hjälp av åtta oberoende variabler ska den här studien förklara vad som karakteriserar de finländska och svenska deltagarna i bojkotter och belysa eventuella skillnader på individnivå mellan länderna. Variablerna är: *kön, ålder, utbildning, bostadsortens storlek, inkomst, politiskt intresse politiska preferenser samt postmateriella värderingar.*

Dessa åtta oberoende variabler valdes ut på grund av olika orsaker. För det första har sju av dessa variabler använts när man analyserat deltagarnas karakteristiska drag i politisk konsumtion i Danmark, Sverige och Norge (Tobiasen, 2005; Micheletti & Stolle, 2004; Strømsnes, 2005) i boken "Political Consumerism: Its motivations, power, and conditions in the Nordic countries and elsewhere" (Boström, red., 2005) utgiven av Nordiska rådet. Material från Finland finns dock inte med i publikationen. För det andra tycks det finnas många likheter men även också olikheter bland länderna (Boström m.fl., 2005, s. 14). En av likheterna är bland annat att kvinnor i högre utsträckning tenderar delta i politisk konsumtion, att utbildningsnivån är hög samt att man är intresserad av politik. En skillnad är å andra sidan att de politiska konsumenterna i Danmark är något äldre än i Sverige och Norge. (Tobiasen, 2005; Micheletti & Stolle, 2005; Strømsnes, 2005)

Det är därmed betydelsefullt att i denna studie använda sig av samma variabler som tidigare används i andra motsvarande studier inom området för politisk konsumtion och att analysera finländarnas karakteristiska drag. Detta speciellt i och med att författarna till publikationen specifikt önskar att det ska forskas mera om politisk konsumtion i Finland (2005, s. 22)

Det bör dock betonas att när man analyserade materialet från Danmark, Sverige och Norge behandlades den politiska konsumenten, det vill säga personer som riktar sin konsumtion. Denna studie kommer dock att fokusera på de invånare som endast deltagit i en bojkott.

Förutom de samma sju variablerna som användes i Strømsnes, (2005, s. 170) Micheletti och Stolle (2004, s. 145) samt Tobiasens (2005, s. 132) forskningar (se bilagorna tabell 1, tabell 2 och tabell 3) som påvisade sociala och karakteristiska drag

av deltagandena i politisk konsumtion, så används även här en åttonde variabel. Variabeln visar en skala för postmaterialistiska värderingar. Enligt en undersökning genomförd av det svenska SOM-institutet, en undersökningsorganisation vid Göteborgs universitet, visade resultatet att *postmaterialistiska värderingar var den viktigaste förklarande faktorn bland politiskt konsumentbeteende*. (Micheletti & Stolle, 2005, s. 162) Därför valdes variabeln om postmaterialistiska värderingar att tas med, för att studera om denna variabel utgör en lika stark förklarande faktor bland de som deltagit i en bojkott, som bland de som deltagit i politisk konsumtion.

Det är förväntat att resultatet från den här studien om deltagarna i bojkotter i Sverige motsvarar Micheletti och Stolles forskning som beskrev sociala bakgrundsfaktorer (2004, s. 170, se bilaga 2), eftersom bägge undersökningarna ville besvara hurudana sociala och politiska bakgrundsfaktorer som bidrar till att man deltar i en bojkott.

Det bör också poängteras att materialet i två fall har omkodats från World Values Surveys ursprungliga version. Detta gällde variablerna utbildning och ålder. Detta gjordes för att man lättare ska kunna göra jämförelser mellan Finland och Sverige, samt även för att enklare kunna komparera materialet med de övriga nordiska länderna. Utgångsläget för omkodningarna var Strømsnes, (2005, s. 170) Micheletti och Stolle (2004, s. 145) samt Tobiasens (2005, s. 132) forskningar.

4.5 De nordiska länderna som utgångspunkt – likheter och olikheter

Inom politisk forskning har det varit vanligt att jämföra just de nordiska länderna med varandra. (Knutsen, 1988; Heidar, red., 2004; Esaiasson & Heidar, red., 2000) Att analysera skillnaderna och att jämföra de nordiska länderna utgående från perspektivet att de är välfärdsstater har även varit populärt (till exempel: Alestalo, Hort & Kuhnle, 2009). Med andra ord är det inget nytt inom den politiska forskningen att jämföra de nordiska länderna, utan det har varit vanligt att utgå från att de är lika på många sätt.

I kapitel 4.2 beskrevs det att forskningsmetoden som kommer att användas i den här studien som utgångspunkt är mest-lik design. Denna metod förutsätter att man väljer ut objekt som är så lika som möjligt, för att därefter undersöka eventuella skillnader bland dem. (Esaiasson m.fl., 2012, s. 101) De nordiska länderna valdes ut för denna

studie. Dessa valdes eftersom de är lika på många sätt; förutom det geografiska läget är de även lika politiskt och strukturellt. (Esaiasson & Heidar, red., 2000; Togeby, 1989) I det här kapitlet kommer det att beskrivas varför de nordiska länderna valdes ut som utgångspunkt. Kapitlet kommer att beskriva likheter och olikheter mellan länderna, samt argumentera för att valet av de nordiska länderna är välgrundat och motiverat.

De nordiska länderna liknar varandra i många avseenden när man betraktar dess politiska strukturer. Länderna är relativt små enhetsstater, där parlamentarismen och demokratin är stark. (Norden, 2013b) Likaså har alla länderna mångpartisystem där de politiska partierna delvis liknar varandra. (Togeby, 1989, s. 36; Esaiasson & Heidar m.fl., 2000, s. 210) De nordiska länderna har även samarbetat mellanstatligt i Nordiska rådet i mer än femtio år och är på så sätt knutna till varandra.

De nordiska länderna är kända ute i världen tack vare den höga representationen av kvinnor inom politiken. De nordiska länderna ligger i topp gällande invalda kvinnliga ledamöter i parlamenten (Norden, 2013b). Likaså har de nordiska länderna, samtidigt som de anses höra till de mest konkurrenskraftiga i världen, en stor offentlig sektor med omfattande välfärdstjänster och hög beskattning. Det har även internationellt varit föremål bland forskare och privatpersoner att försöka förstå detta samband. (Norden, 2013a)

Ur många ekonomiska synvinklar kan också de nordiska länderna anses likna varandra. Länderna har små marknader och har öppna ekonomier. Utrikeshandeln är viktig för länderna. Industrins struktur påminner också om varandra, bland annat eftersom industrialiseringsnivån är hög, arbetskraften är utbildad och teknologin utvecklad. De nordiska länderna har också under kort tid utvecklats ekonomiskt från fattiga jordbrukarsamhällen till moderna industrialiserade ekonomier (Norden, 2013a).

De nordiska länderna brottas med liknande utmaningar beträffande den åldrande befolkningsstrukturen och brist på arbetskraft inom vissa sektorer. Denna åldrande befolkningsstruktur innebär att man måste finna nya möjligheter för att behålla välfärdssamhället. (Lagercrantz, Persson-Göransson, Dahler-Larsen, red., 2013, s. 36)

Det finns naturligtvis otaliga skillnader mellan de nordiska länderna när man beaktar de politiska och ekonomiska strukturerna. Till exempel är Finland och Island

republiker, medan Sverige, Norge och Danmark är monarkier. Ett annat område där länderna skiljer sig åt avsevärt från varandra, utöver de politiska och ekonomiska strukturerna, är inom utrikespolitiken. Nämligen ländernas medlemskap i EU och NATO. Finland och Sverige gick sent med i EU, i förhållande till Danmark som gick med i dåvarande EG redan 1973. Island och Norge är inte med i Unionen, men de är med i det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), det vill säga EU:s inre marknad. Av de nordiska länderna är det endast Finland som har den europeiska valutan Euro. Angående medlemskap i NATO, så har Finland och Sverige valt att stå utanför försvarsalliansen. Island, Norge och Danmark har däremot varit med i försvarsalliansen sedan starten 1949.

Trots att det mellan länderna finns många skillnader kan man hitta många gemensamma nämnare mellan de nordiska länderna. Som det nämndes tidigare i kapitlet är det i princip omöjligt att finna homogena analysenheter när man beaktar en stat som en enhet i politisk forskning. Man kan ändå argumentera för att de nordiska länderna har likadan politisk och ekonomisk struktur. Detta kan anses utgöra en god grund när man vill genomföra forskningsmetoden mest-lik design.

5 Analys och utvärdering

Det här kapitlet kommer att analysera och bedöma forskningsmaterialet. Studien kommer att besvara forskningsfrågorna: Vad karakteriserar deltagarna i bojkotter i Finland och Sverige, och *finns det systematiska skillnader i deltagande i bojkotter på individnivå mellan Sverige och Finland?* Innan analysen påbörjas bör dock några faktorer klargöras.

För det första, den här studien kommer främst att fokusera på skillnaderna mellan länderna bland dem som har deltagit i en politisk bojkott. Studien kommer dock att presentera flera korstabeller och i flera korstabeller finns även resultatet i procentenheter av de som valt alternativen ”kanske gör” samt ”skulle aldrig göra” delta i bojkotter som politisk verksamhet. Resultatet presenteras så att läsaren får en helhetsbild av materialet och kan jämföra de nordiska länderna. Därför är

kategorierna ”kanske gör” samt ”skulle aldrig göra” angivna trots att den här studien främst kommer att fokusera på antalet och procenten som har deltagit i en bojkott.

För det andra, i World Values Surveys frågeformulär definierades inte frågan angående bojkott desto mer, endast att det rör sig om ”politiska sammanhang” och ”delta i bojkotter, köpstrejker”. Frågan som personerna besvarade på lyder: ”Har du själv gjort någon av dessa saker, skulle du kunna tänka dig att göra dem eller skulle du aldrig någonsin göra någon av dem”. Personen som har deltagit i undersökningen kan också ha deltagit i en bojkott av flera olika anledningar, till exempel sociala eller ekonomiska orsaker. Frågan definierar dock bojkotten ur ett politiskt sammanhang. Svarspersonerna kan också ha bojkottat antingen ett specifikt företag eller ett land. I frågeformuläret specificeras detta inte desto mer, men frågan är i alla fall ställd så att svarspersonen vet att i det här sammanhanget är verksamheten, det vill säga bojkotten, politisk. Det bör påpekas att orden ”politisk verksamhet” kan uppfattas på olika sätt av svarspersonerna och detta kan påverka World Values Surveys material. Vad som är en politisk aktion för en svarsperson är nödvändigtvis inte det för en annan.

För det tredje, den här undersökningen kommer i analyskapitlet att analysera varje variabel separat. I och med att flera variabler kan korrelera kan det uppfattas som att korstabellerna och diagrammen därmed inte berättar hela sanningen, eftersom en variabel troligtvis påverkar en annan variabel. Till exempel kan utbildning och ålder vara sammanlänkande. Detta diskuteras mera i kapitel 5.3.

Det kan också betonas att i samband med att varje oberoende variabel presenteras, redogörs materialet först från de svenska invånarna och därefter följer uppgifterna från den finländska befolkningen.

5.1 De nordiska ländernas invånares deltagande i bojkotter

Enligt materialet från World Values Surveys är skillnaderna tydliga om man jämför de nordiska länderna. I Sverige, Norge och Danmark är det fler invånare som har deltagit i en bojkott jämfört med Finland och Island. I Sverige, Norge och Danmark har fler än

24 % deltagit i en bojkott som en politisk verksamhet. I Finland och Island däremot är andelen betydligt lägre (se tabell 5.1).

Tabell 5.1 De nordiska ländernas invånares deltagande i bojkotter (%)

	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Island
Har gjort	28,4 %	24,1 %	24,9 %	16,0 %	17,8 %
Kanske gör	48,8 %	42,4 %	36,8 %	47,5 %	59,3 %
Skulle aldrig	22,9 %	33,5 %	38,3 %	36,5 %	22,9 %
Antal personer	972	1020	981	965	953

Kommentar: Källan är World Values Survey. Datat är de nyaste som finns tillgängligt, därför är dessvärre årtalen olika (Sverige 2006, Norge 2007, Danmark 1999, Finland 2005, Island 1999).

När man jämför de nordiska ländernas deltagande i bojkotter i förhållande till övriga västeuropeiska länderna (se tabell 4.1) är det också tydligt att Sverige, Norge och Danmark hör till de länder där flest invånare deltagit i bojkottar bland de västeuropeiska länderna. Invånarna i Island och Finland har inte varit lika aktiva angående deltagandet i bojkotter. Finland befinner sig också under de västeuropeiska ländernas medeltal som är 17 %.

5.2 Sveriges och Finlands deltagande i bojkotter på individnivå

Skillnaderna mellan invånarnas deltagande i bojkotter på individnivå i Finland och Sverige är tydliga. Det skiljer 12,4 procentenheter mellan Finland och Sverige, som utgör de länder där invånarna deltagit i mest samt minst bojkotter. Det är denna skillnad som har lett till att studien medvetet riktas mot att studera dessa skillnader ytterligare och därmed illustrera vilka likheter och skillnader det finns bland de politiska konsumenterna i Finland och Sverige.

Materialet som användes i den här undersökningen är från år 2005 för Finland och 2006 för Sverige och är det nyaste som finns tillgängligt som inte är tidsbegränsat. Deltagandet i bojkotter har ökat markant under de senaste åren i Västeuropa (se tabell 2.1.2) och nyare material bekräftar att ökningen inte avtagit. Enligt Finlands valforskningsportal 2011, (Suomen vaalitutkimusportaali, 2011) har 18 % av de

tillfrågade deltagit i en bojkott, betalnings- eller köpbojkott under de senaste fyra åren. Och om man jämför detta resultat med invånarnas deltagande i bojkotter enligt World Values Survey har deltagandet i bojkotter ökat även här.

5.2.1 Kön

I kapitlet 2.1.3 som behandlade politisk konsumtion konstaterades det att kvinnor i högre grad än män deltar i politisk konsumtion, dit även bojkotter räknas. (Johnston, m.fl., 2001, s. 34; Klint, 1997; Friedman, 1999, s. 84) Materialet från World Values Survey verifierar också detta (se tabell 5.2.1 A) att det är ett större antal kvinnor än män som deltagit i en bojkott i både Finland och i Sverige.

Tabell 5.2.1 Kön (%)

	Sverige		Finland	
	Man	Kvinna	Man	Kvinna
Har gjort	23,1 %	32,8 %	13,1 %	18,7 %
Kanske gör	54,3 %	44,6 %	48,6 %	46,2 %
Skulle aldrig	22,6 %	22,6 %	38,3 %	35,1 %
Antal personer	490	482	467	502

Vid första anblicken verkar det som att i både Sverige och Finland har kvinnorna varit aktivare när det kommer till deltagande i bojkotter på individnivå. I Sverige är procentskillnaden 9,7 % och motsvarande i siffra i Finland är 5,6 %. Mellan de personer som aldrig skulle delta i en bojkott existerar inga könsskillnader inom länderna, men mellan Finland och Sverige tycks finländarna dock vara mycket mer negativa gentemot att delta i en bojkott.

Enligt effektmåttet Cramer's V så verkar det dock finnas ett väldigt svagt samband mellan kön och bojkotter endast bland det svenska materialet, medan effektmåttet och p-värdet i Finland inte påvisar att det finns något samband alls. Cramers effektmått visar 0,115 för Sverige och enligt Cohen (1977, s. 25) finns det en liten effekt om sambandsmåttet överstiger 0,1. Som sagt är sambandet i alla fall svagt, men det finns

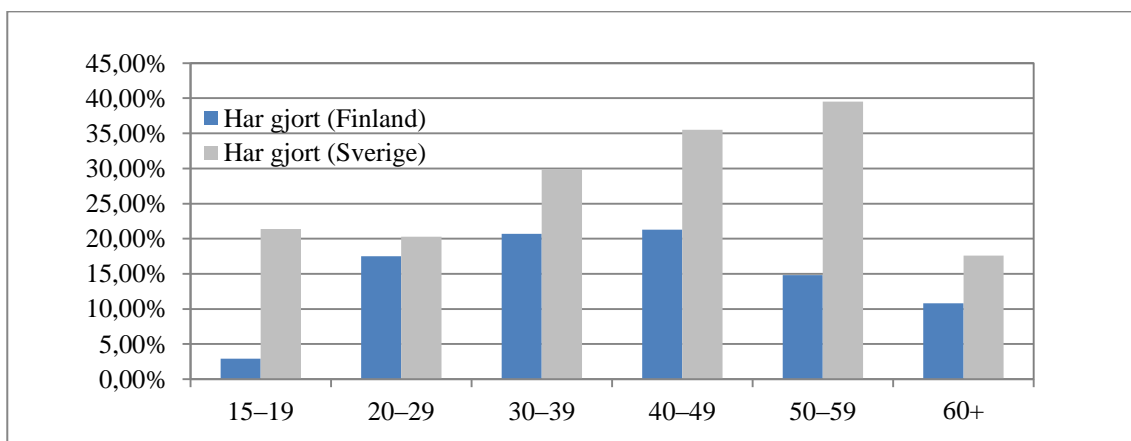
en skillnad i förhållande till Cramers V:s mått för Finland som visar endast 0,078. Det vill säga där det inte finns ett samband mellan deltagande i bojkotter och könsvariabeln. Det har tidigare, i riksdagsvalsundersökningen, konstaterats att det i Finland inte tycks finnas ett samband mellan kön och deltagande i bojkott. (Grönlund, 2006, s. 76)

Det finns en teori som argumenterar för att ökad jämställdhet i samhället bidrar till att skillnaderna, deltagandet i politisk konsumtion, utjämnas mellan kvinnor och män. (Micheletti, 2003b, s. 255) Den här teorin skulle i praktiken innebära att denna skillnad som finns i det här materialet, mellan deltagarna i bojkotter mellan kvinnor och män minskar i både Finland och Sverige om länderna blir mer jämställda. Om man vill ha ett svar på denna fråga kan man naturligtvis använda gammalt material från World Values Survey, och granska huruvida förändringar har skett över tid, men detta kommer inte denna studie att besvara på.

5.2.2 Ålder

Materialet från World Values Survey delades in i sex olika kategorier enligt ålder. Dessa kategorier valdes ut för att de skulle motsvara indelningen som finns i tabellerna för de norska, svenska och danska politiska konsumenterna. (Strømsnes, 2005, s. 170; Micheletti & Stolle, 2004, s. 145; Tobiasen, 2005, s. 132, se bilagorna tabell 1, tabell 2 och tabell 3) Materialet är grupperat i ålderskategorier med nio års mellanrum, förutom den yngsta åldersgruppen som är för 15-19 åringar och ålderskategorin för dem som överstiger 60 år.

Diagram 5.2.2 A Sverige och Finlands deltagande i bojkotter enligt ålderskategori (%)

Kommentar: Statistik bland dem som svarat att de har deltagit i en bojkott.

I både Finland och Sverige finns det ett samband mellan ålder och deltagande i bojkotter enligt måttet Cramers V eftersom båda effektmått överstiger 0,20 (se tabell 5.2.2 D). Det finns dock anmärkningsvärda skillnader mellan länderna.

I Sverige är det störst sannolikhet att du har deltagit i en bojkott om du är mellan 50-59 år. Av dem har 39,5 % av de tillfrågade i ålderskategorin deltagit i en bojkott. Motsvarande siffra i Finland i samma ålderskategori är hela 24,7 procentenheter mindre. Detta bör framhållas eftersom skillnaden är så pass stor. I Finland är det däremot större sannolikhet att du deltagit i en bojkott om du är 40-49 år, men skillnaden i förhållande till Sverige är 14,2 procentenheter mindre. I alla ålderskategorier har en större procentandel deltagit i bojkotter av de svenska invånarna än motsvarande i Finland.

Tabell 5.2.2 B Åldern bland dem som deltagit i en bojkott i Sverige (%)

	15–19	20–29	30–39	40–49	50–59	60+
Har gjort	21,4 %	20,3 %	29,9 %	35,5 %	39,5 %	17,6 %
Kanske gör	46,4 %	58,8 %	58,4 %	48,9 %	43,6 %	43,8 %
Skulle aldrig	32,1 %	20,9 %	11,7 %	15,6 %	16,9 %	38,7 %
Antal personer	28	153	154	186	195	256

Bland den yngsta ålderskategorin, 15-19 åringarna i Finland är det mycket få, endast 2,9 % av de tillfrågade, som deltagit i en bojkott. Med andra ord finns det en tydlig skillnad i jämförelse med det svenska materialet. Här är siffran 21,4 %. Det bör poängteras att antalet tillfrågade i de yngsta ålderskategorierna i Finland och Sverige är mycket litet. Endast 34 personer i Finland och 28 personer i Sverige har kategoriserats tillhöra åldersklassen 15-19 åringar. Detta bör man naturligtvis ha i åtanke när man beaktar materialet, ett litet urval från populationen kan göra materialet missvisande.

Tabell 5.2.2 C Åldern bland dem som deltagit i en bojkott i Finland (%)

	15–19	20–29	30–39	40–49	50–59	60+
Har gjort	2,9 %	17,5 %	20,7 %	21,3 %	14,8 %	10,8 %
Kanske gör	61,8 %	49,4 %	59,1 %	53,2 %	50,9 %	30,4 %
Skulle aldrig	35,3 %	33,1 %	20,1 %	25,5 %	34,3 %	58,8 %
Antal personer	34	154	164	188	169	260

Troligtvis finns det flera bakgrundsfaktorer som kan inverka på att så få bland denna åldersklass har deltagit i en bojkott, exempelvis utbildning eller inkomst. Vilka korrelationer som kan påverka resultatet kommer att analyseras och diskuteras vidare i ett senare skede av denna studie, i kapitel 5.3.

Tabell 5.2.2 D Sambandsmått och signifikansprövning med p-värde

Land	Sambandsmått, Cramers V	Signifikansprövning med p-värde
Sverige	0,204	0,000
Finland	0,218	0,000

Som materialet ovan beskriver tycks de svenska invånarna ligga steget före gällande deltagande i bojkotter, och mer specifikt i vissa åldersklasser. Intressant är att inte i en enda åldersklass tycks de finska invånarna vara aktivare, trots att procentenheterna är mindre i vissa åldersklasser. Ålders- och generationsaspekten är i det här sammanhanget mycket intressant, eftersom det tycks finnas tydliga skillnader både mellan länderna samt mellan åldersklasserna.

5.2.3 Utbildningsnivå

När det gäller invånarnas utbildning bland dem som deltagit i en bojkott finns det tydliga skillnader mellan invånarna i Sverige och Finland. Sambandet mellan utbildning och deltagande i bojkotter tycks inte vara lika starkt i Sverige, som det är i

Finland. Effektmåttet bekräftar att det finns skillnader mellan länderna, sambandsmåttet i Finland överstiger 0,22 medan motsvarande siffra i Sverige är 0,16.

I båda länderna påverkar utbildningsnivån deltagandet i bojkotter. Störst är skillnaden mellan länderna bland de invånare som har gått andra stadiets utbildning samt har deltagit i en bojkott. Här är procentskillnaden mellan länderna 13,3 %. Ju högre utbildning invånaren har, desto mer tycks också skillnaderna mellan länderna minska. Bland de tillfrågade med en universitetsexamen är skillnaderna mellan länderna endast 3,7 %.

Tabell 5.2.3 A Utbildningsnivå i Sverige (%)

	Grundskola eller ingen utbildning	Andra stadiets utbildning	Yrkeshögskola, oavslutad univ. utb.	Universitetsutb. med examen
Har gjort	10,6 %	25,5 %	30,1 %	33,7 %
Kanske gör	46,2 %	50,0 %	51,1 %	49,6 %
Skulle aldrig	43,2 %	24,5 %	18,8 %	16,7 %
Antal personer	132	216	282	335

Kommentar: Frågan var Vilken utbildning har Du? Markera den högsta nivån.

För att kunna jämföra länderna bättre, kan man beakta de personer som aldrig skulle delta i en bojkott. Skillnaderna mellan länderna är här desamma som om man jämför dem som har deltagit i en bojkott. Skillnaderna i procentenheter mellan länderna minskar ju högre utbildning den tillfrågade har.

Tabell 5.2.3 B Utbildningsnivå i Finland (%)

	Grundskola eller ingen utbildning	Andra stadiets utbildning	Yrkeshögskola, oavslutad univ. utb.	Universitetsutb. med examen
Har gjort	8,0 %	12,2 %	25,9 %	29,0 %
Kanske gör	37,7 %	51,1 %	50,4 %	52,3 %
Skulle aldrig	54,3 %	36,8 %	23,7 %	18,8 %
Antal personer	276	378	139	176

Kommentar: Frågan var Mikä on korkein koulutustaso jonka olette saavuttanut?

Vad säger då tidigare forskning om samband mellan politisk konsumtion och utbildning? Det är känt att utbildning påverkar politisk aktivitet i olika former och inte endast när det kommer till den politiska konsumtionen och deltagandet i bojkotter. (Brady, Verba & Schlozman, 1995; Grönlund, 2006, s. 71-91)

Studien om de danska politiska konsumenterna verifierar också sambandet mellan utbildning och politisk konsumtion. Enligt studien är utbildningen den mest förklarande faktorn bland danska politiska konsumenter. (Strømsnes, 2005, s. 141) Även i det norska och svenska materialet tycks det finnas ett samband mellan politisk konsumtion och utbildning. (Micheletti & Stolle, 2005, s. 145; Tobiasen, 2005, s. 132) Likaså påpekar Bengtsson och Grönlund (2005, s. 157) att även de finländare som är aktiva politiska deltagare har en universitetsexamen. Det är med andra ord föga förvånande att materialet som används i denna studie tycks bekräfta att det finns ett samband mellan utbildning och deltagande i bojkotter, mer intressant är att det finns tyckas en skillnad i samband mellan Finland och Sverige. Utbildningen tycks påverka finländarnas deltagande i bojkotter mer än i grannlandet.

5.2.4 Inkomst

Enligt materialet från World Values Survey så tycks det även på denna variabel finnas skillnader mellan Finland och Sverige gällande inkomster bland dem som har deltagit i bojkotter. Innan detta analyseras vidare bör det påpekas att materialet inte direkt kan jämföras eftersom valutorna är olika och indelningskategorierna är fler i Sverige än i Finland. Det finska materialet visar även den sammanlagda inkomsten man förtjänat under ett år, medan svenska materialet visar månadsinkomsten. Materialet och tabellerna som används för att jämföra inkomster, kodades inte om för att Strømsnes, (2005, s. 170) Micheletti och Stolle (2004, s. 145) samt Tobiasen (2005, s. 132) också hade olika antal kategorier och valutor. Trots att kategorierna inte direkt kan jämföras får man ändå en uppfattning om hur starkt samband det finns mellan inkomst och deltagande i bojkotter.

Enligt sambandsmättet Cramers V så verkar effekten, precis som bland de tidigare nämnda variablerna, vara starkare bland det finska materialet. Med andra ord så visar effektmättet att det finns en starkare koppling mellan deltagande i bojkott och inkomst i

Finland, än det finns i Sverige. Skillnaderna är dock väldigt små. Effektmåttet visar 0,151 för Sverige och 0,178 för Finland. P-värdet överstiger inte 0,000 i Finland medan det uppgår till 0,003 i Sverige.

Tabell 5.2.4 A Sammanlagda inkomsten före skatt i Sverige kr/månad (%)

	Under 5 000	5 001 – 10 000	10 001 – 15 000	15 001 – 20 000	20 001 – 25 000	25 001 – 30 000	30 000 – 35 000	35 001 – 40 000	40 001 – 45 000	45 001 – 50 000	50 000 eller mera
Har gjort	15,4 %	41,7 %	15,3 %	19,0 %	20,6 %	33,7 %	19,5 %	40,2 %	24,6 %	34,7 %	35,1%
Kanske gör	53,8 %	38,9 %	59,7 %	57,1 %	52,4 %	49,4 %	47,6 %	39,1 %	58,0 %	45,9 %	47,7%
Skulle aldrig	30,8 %	19,4 %	25,0 %	23,8 %	27,0 %	16,9 %	32,9 %	20,7 %	17,4 %	19,4 %	17,2%
Antal personer	13	36	72	84	126	83	82	87	69	98	174

Kommentar: frågan var Hur stor är den sammanlagda inkomsten per månad före skatt i hela hushållet? Räkna ihop inkomsterna för alla. Räkna också med alla bidrag och pensioner.

De som har deltagit i en bojkott i Finland tycks ha något högre inkomster än motsvarande indelningsgrupp i Sverige. I den kategori i Finland, där decilen är som högst det vill säga man har tjänat mer än 84 000 euro/år, där har så många som 39,3 % av de tillfrågade deltagit i en bojkott. Motsvarande siffra bland dem som tjänat mellan 11 000 - 17 999 euro/år är endast 14,3 %. I kategorin i Sverige där den största andelen har deltagit i en bojkott, 41,70 %, i denna kategori har de svarandes inkomst varit mellan 5 001-10 000 kronor/månad. En ganska liten inkomst sett till de övriga materialet och ett stort procentantal jämfört med det finländska materialet. Det kan finnas en möjlighet att detta procentantal är högt, i och med att det kan vara många studeranden som klassificeras till denna indelningsgrupp för inkomst.

Tabell 5.2.4 B Sammanlagda inkomsten före skatt i Finland euro/år (%)

	Mindre än 11 000/ lägsta decilen	11 000 – 17 999	18 000 – 24 999	25 000 – 31 999	32 000 – 39 999	40 000 – 48 999	49 000 – 58 999	59 000 – 69 999	70 000 – 84 000	Mer än 84 000 /högsta decilen
Har gjort	14,3 %	9,6 %	15,8 %	14,3 %	23,9 %	10,1 %	16,7 %	24,0 %	23,5 %	39,3 %
Kanske gör	42,9 %	40,8 %	44,5 %	51,4 %	49,3 %	49,4 %	57,1 %	60,0 %	58,8 %	46,4 %
Skulle aldrig	42,9 %	49,7 %	39,7 %	34,3 %	26,8 %	40,4 %	26,2 %	16,0 %	17,6 %	14,3 %
Antal personer	126	157	146	105	71	89	84	50	34	28

Kommentar: Frågan var Tässä on asteikko joka kuvaa eri tuloluokkia maassamme. Numero 1 tarkoittaa ”alinta kymmenesosaa (desiiliä)” ja 10 ”korkeinta kymmenesosaa (desiiliä)”. Haluaisimme kysyä, mihin luokkaan maassamme taloutenne kuuluu, kun mukaan lasketaan kaikki ansiotulot, eläkkeet ja muut tulot. Antakaa vain numero siitä luokasta, johon taloutenne kuuluu.

Att det finns skillnader i inkomster bland dem som deltagit och inte deltagit i bojkott stöder faktumet att människor med starka socioekonomiska resurser, är mer benägna att vilja påverka politiken. Detta har tidigare konstaterats av bland annat undersökningar som studerat finländarnas deltagande i okonventionella politiska påverkningsformer. (Grönlund, 2006, s. 74)

I föregående kapitel som som behandlade variabeln utbildning, så konstaterades det att utbildningsnivån påverkar deltagandet i politiska aktiviteter (Brady, Verba & Schlozman, 1995; Grönlund, 2006, s. 71-91) och därmed också deltagandet i politisk konsumtion. Det är en stor möjlighet att utbildningsnivån påverkar inkomsten. Till exempel stiger ofta inkomsten i takt med utbildningsgraden. (Asplund & Maliranta, 2006, s. 17) Detta behöver naturligtvis inte stämma men variablerna kan korrelera.

5.2.5 Bostadsortens storlek

Följande oberoende variabel, urbanisering, som kommer att analyseras i detta kapitel är intressant, eftersom skillnaderna mellan Finland och Sverige är mycket tydliga i förhållande till de tidigare oberoende variablerna.

Med variabeln urbanisering avses hur stor kommun eller stad som den svarande bor i. Materialet är från början utformat olika eftersom invånarantalet i Sverige är större än i

Finland och har därför inte heller kodats om. Strømsnes, (2005, s. 170) Micheletti, Stolle (2004, s. 145) och Tobiasen (2005, s. 132) hade också olika antal kategorier i sina tabeller.

När man beaktar materialet (tabellerna 5.2.5 A och 5.2.5 B) märker man uppenbara skillnader mellan länderna, trots att svarsalternativen är specificerade enligt den svarandes land.

Tabell 5.2.5 A Bostadsortens storlek (antal invånare) i Sverige (%)

	Mindre än 2 000	2 000 – 5 000	5 000 – 10 000	10 000 – 20 000	20 000 – 50 000	50 000 – 100 000	100 000– 500 000	Mer än 500 000
Har gjort	28,3 %	28,0 %	23,4 %	26,7 %	22,7 %	28,6 %	24,9 %	34,5 %
Kanske gör	56,5 %	52,0 %	53,2 %	46,7 %	47,9 %	50,6 %	50,2 %	47,1 %
Skulle aldrig	15,2 %	20,0 %	23,4 %	26,7 %	29,4 %	20,8 %	24,9 %	18,5 %
Antal personer	46	25	47	60	119	168	269	238

Kommentar: Frågan var Fyll i storlek på bostadsorten.

I Sverige verkar det inte finnas någon distinkt koppling bland dem som deltagit i en bojkott och bostadsortens storlek (se tabell 5.2.5 A). Att det inte finns en koppling mellan dessa variabler var förväntat, med tanke på att materialet från SOM-institutet i Michelettis och Stolles forskning påvisar samma resultat. (2004, s. 155)

Skillnaderna mellan de olika indelningsklasserna varierar från 22,7 % i orter med 10 000-20 000 invånare till 34,5 % i städer med mer än 500 000 invånare, det vill säga städer som Stockholm och Göteborg⁶ (Befolkningsstatistik, 2012). Överlag när man granskar materialet bland dem som deltagit i en bojkott i Sverige tycktes det inte finnas något specifikt mönster.

När det kommer till storleken på den svarandes bostadsort i Finland, finns det en tydlig skillnad mellan länderna. Enligt statistiken är det en större sannolikhet att man deltagit i en bojkott i Finland ju större stad man bor i. Samtidigt så är även antalet svarsalternativ färre för Finland och därmed är antalet personer som finns listad i varje kategori fler.

⁶ Referensen är från år 2012 och materialet från World Values Survey är från år 2006.

Om man beaktar tabellen 5.2.5 B som representerar Finland, så tycks det finnas en tydlig trend i det finländska materialet. Av antalet svarande så har endast 8,4 % av invånarna som bor i en kommun eller stad med färre än 5 000 invånare deltagit i en bojkott. Enligt World Values Surveys material stiger andelen för dem som deltagit i en bojkott i takt med stadens eller kommunens storlek. I en stad med mer än hundra tusen invånare (det vill säga Helsingfors, Esbo, Tammerfors, Vanda, Åbo, Uleåborg, Jyväskylä och Lahtis enligt Befolkningsdatasystemet⁷, 2012) har hela 27,6 % deltagit i en bojkott. Detta kan jämföras med medeltalet för hela Finland där 16 % av invånarna har deltagit i en bojkott. I det här fallet skulle det också ha varit intressant om det hade funnits en sjätte kategori för det finländska materialet, kategoriserat för mer än 500 000 invånare. Då har andelen kanske till och med varit ännu högre.

Tabell 5.2.5 B Bostadsortens storlek (antal invånare) i Finland (%)

	Mindre än 5000	5 000- 10 000	10 000- 20 000	20 000-100 000	Mer än 100 000
Har gjort	8,4 %	9,9 %	11,7 %	13,3 %	27,4 %
Kanske gör	44,9 %	49,7 %	38,3 %	48,7 %	48,4 %
Skulle aldrig	46,7 %	40,3 %	50,0 %	38,0 %	24,2 %
Antal personer	107	191	94	300	277

Kommentar: Frågan var Merkitse haastattelutalouden postinumero (tiedosta komputoidaan kuntakoko).

Enligt Stranius forskning om okonventionell medborgaraktivitet i Finland är aktivismen ett speciellt urbant fenomen (2009, s. 138) och detta bekräftar materialet från World Values Survey. Det finns en skillnad bland deltagarna i bojkott på individnivå mellan Finland och Sveriges om man beaktar variabeln urbanisering. Cramers V visar att det finns ett samband mellan bostadsortens storlek och deltagande i bojkotter i Finland (0,169) medan Cramers V inte överstiger gränsen 0,10 i Sverige för att det ska räknas som ett svagt samband (0,085). P-värdet är också väldigt högt, 0,454, för det svenska materialet, medan p-värdet i Finland visar 0,000.

⁷ Referensen är från år 2012 och materialet från World Values Survey är från år 2005.

5.2.6 Intresse för politik

Det har tidigare inom politisk forskning konstaterats att invånare som är politiskt intresserade i allmänhet också är aktivare i politiska sammanhang (till exempel Galston, 2001, s. 219) Likaså har forskning inom politisk konsumtion inom Norden påvisat att det är större sannolikhet att man deltagit i politisk konsumtion om man har ett intresse för politik. (Strømsnes, 2005, s. 170; Micheletti & Stolle, 2005, s. 145; Tobiasen, 2005, s. 132, se bilagorna tabell 1, tabell 2 och tabell 3). Enligt Strømsnes så är de norska politiska konsumenterna inte bara mer intresserade av lokal politik, utan även av europeisk och internationell politik. (2005, s. 177)

Det är med andra ord ingen överraskning att av de tillfrågade som anser sig vara mycket intresserade av politik i både Finland och Sverige, har också största delen deltagit i bojkotter. Och bland de som inte alls är intresserade av politik, i denna kategori är det även minst procentantal som deltagit i en bojkott.

I Sverige har det varit populärare än i Finland, i de fyra kategorierna, att delta i en bojkott. Skillnaden är störst i kategorin där svarspersonerna svarat att det inte är särskilt intresserade av politik. Här är skillnaden mellan länderna 11 procentenheter, medan skillnaderna i de övriga indelningsgrupperna mellan länderna är 5,5 %, 5,3 % och 5,9 %.

Tabell 5.2.6 A Intresse för politik i Sverige (%)

	Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
Har gjort	43,6 %	30,5 %	20,7 %	14,8 %
Kanske gör	37,9 %	52,5 %	53,2 %	39,8 %
Skulle aldrig	18,6 %	17,0 %	26,1 %	45,5 %
Antal personer	140	442	295	88

Kommentar: frågan var Hur intresserad är Du av politik?

Om man beaktar datamaterialet från Finland så märker man tydligt att det finns en stark skillnad i deltagande mellan dem som är intresserade politik (mycket intresserad och ganska intresserad) och inte intresserade (inte särskilt intresserad och inte alls intresserad). Om man inte är intresserad av politik, då tycks också sannolikheten vara

mindre att man har deltagit i bojkotter. Vilket tyder på att bojkotter är en politisk handling.

Det är relativt få av svarspersonerna från Finland som är mycket intresserade av politik och som deltagit i en bojkott, endast 42 personer. Detta kan jämföras med motsvarande siffra i Sverige där 140 personer har kategoriserat sig som mycket intresserade av politik samt har deltagit i en bojkott.

Tabell 5.2.6 B Intresse för politik i Finland (%)

	Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
Har gjort	38,1 %	24,6 %	9,7 %	9,5 %
Kanske gör	38,1 %	46,8 %	51,8 %	42,4 %
Skulle aldrig	23,8 %	28,5 %	38,5 %	48,1 %
Antal personer	42	333	361	231

Kommentar: frågan var Hur intresserad är Du av politik?

Enligt sambandsmättet Cramers V så tycks det finnas ett samband mellan intresset för politik och huruvida man deltar i en bojkott eller inte både i Finland och i Sverige. Precis som i de tidigare variablerna så visar måttet att sambandet tycks vara något starkare bland invånarna i Finland (0,181) än i Sverige (0,177).

Det kan poängteras att det är bra att det finns en korrelation mellan deltagande i bojkotter och politiskt intresse, detta om man argumenterar om huruvida politisk konsumtion ska räknas som en form av deltagardemokrati och om politisk konsumtion överhuvudtaget är politisk. Denna korrelation som finns mellan variablerna antyder att det finns ett samband. Och därmed finns det ytterligare ett argument som framhåller att deltagande i bojkotter är en politisk påverkningsform.

Man kan kritisera användningen av variabeln, intresset för politik, som användes i denna uppsats och att detta orsakar dålig validitet. Variabeln är inte tillräckligt förklarande och avståndet mellan den beroende variabeln och den oberoende variabeln är väldigt nära varandra. (Esaiasson, 2012, s. 56) Variabeln togs dock ändå med, för att variabeln politiskt intresse tyder på att bojkotter är en politisk handling i och med att förhållandet är starkt. Likaså för att Boström med flera (2005) hade med variabeln i

flera olika undersökningar som berörde de svenska, danska och norska politiska konsumenterna.

5.2.7 Politiska preferenser

Enligt de svenska politiska konsumenternas partipreferenser (Micheletti & Stolle, 2005, s. 145, se bilaga 2) har majoriteten av de som deltagit i politisk konsumtion röstat på antingen Miljöpartiet eller Vänsterpartiet. Därför var det ingen stor överraskning att materialet från World Values Survey påvisar samma resultat för Sverige (se tabell 5.2.7 A).

Tabell 5.2.7 A Politiska preferenser i Sverige (%)

	Övrigt	MP	V	S	C	FP	KD	M
Har gjort	34,4 %	50,0 %	51,1 %	28,3 %	25,0 %	31,3 %	17,2 %	18,4 %
Kanske gör	47,5 %	42,6 %	40,4 %	55,3 %	53,1 %	45,5 %	48,3 %	45,6 %
Skulle aldrig	18,0 %	7,4 %	8,5 %	16,4 %	21,9 %	23,2 %	34,5 %	36,0 %
Antal personer	61	68	47	224	32	99	29	228

Kommentar: Frågan var Om det var riksdagsval i morgon, vilket politiskt parti skulle Du rösta på? Om Du är osäker om vilket parti Du skall rösta på, vilket parti sympatiserar Du mest med?

Förkortningarna för partierna är: MP=Miljöpartiet, V=Vänsterpartiet, S=Socialdemokraterna, C=Centerpartiet, FP=Folkpartiet, KD=Kristdemokraterna, M=Moderata samlingspartiet .

Gällande Finlands material så är partipreferenserna motsvarande, deltagande i bojkotter är populärast bland De Gröna och Vänsterförbundet (se tabell 5.2.7 B). Finland släpar dock betydligt efter Sverige om man jämför länderna och partiernas popularitet bland de som deltagit i en bojkott. Bland de som sympatiserar med Miljöpartiet och Vänsterpartiet i Sverige så har 50,0 % och 51,1 % deltagit i bojkotter medan motsvarande siffror i Finland för De Gröna och Vänsterförbundet är 36,0 % och 29,1 %. Det är med andra ord väldigt stora skillnader mellan länderna.

Tabell 5.2.7 B Politiska preferenser i Finland (%)

	Övrigt	Gröna	VF	SDP	C	SFP	KD	SAML	Sannf
Har gjort	16,0 %	36,0 %	29,1 %	16,9 %	9,6 %	20,0 %	21,2 %	13,2 %	14,3 %
Kanske gör	68,0 %	52,8 %	40,0 %	51,1 %	44,7 %	40,0 %	48,5 %	50,7 %	47,6 %
Skulle aldrig	16,0 %	11,2 %	30,9 %	32,0 %	45,7 %	40,0 %	30,3 %	36,0 %	38,1 %
Antal personer	25	89	55	219	188	10	33	136	21

Kommentar: Frågan var Om det var riksdagsval i morgon, vilket politiskt parti skulle Du rösta på? Om Du är osäker om vilket parti Du skall rösta på, vilket parti sympatiserar Du mest med?

Förkortningarna för partierna är: Gröna=De Gröna, VF=Vänsterförbundet, SDP=Socialdemokraterna, C=Centern, SFP=Svenska folkpartiet, KD=Kristdemokraterna, Saml=Samlingspartiet, Sannf=Sannfinländarna .

Precis som i de övriga analyserna av de oberoende variablerna så tycks det finnas ett starkare samband mellan deltagande i bojkott och variabeln politiska preferenser i Finland än i Sverige. Cramers effektmått i Finland är 0,212 medan motsvarande mått i Sverige är 0,207. Skillnaden mellan länderna är inte stor men det är ändå anmärkningsvärt att märka att det finns en skillnad mellan länderna. I båda länderna så överstiger inte heller p-värdet 0,000.

Andra finländska undersökningar påvisar också att det är just de personer som sympatiserar med De Gröna som helst deltar i direkta politiska deltagarformer, så som fredliga demonstrationer och att signera petitioner. Medan det är sympatisörer med Samlingspartiet som är passivast (Grönlund, 2006, s. 79).

5.2.8 Postmaterialistiska värderingar

Studiens teoretiska referensram kapitel 3.1 behandlade Ingleharts teori om hur samhället påverkas av att medborgares värderingar har förändrats från materialistiska till postmaterialistiska värderingar och vad detta har inneburit. Inglehart hävdar att som en orsak av dessa förändrade värderingar så har bland annat olika former av protestaktioner och politiska påverkningsformer ökat under de senaste decennierna och till dessa okonventionella deltagarformer kan man räkna deltagande i bojkotter.

Detta kapitel analyserar vilken värdegrund invånarna i Sverige och Finland anser sig ha och deras deltagande i bojkotter. För det första bör det påpekas att postmaterialistiska värderingar tycks vara mycket mer utbredd i Sverige jämfört med i Finland (se tabell 5.2.8 A). Av de svenska invånarna har 25,5 % identifierats ha postmaterialistiska värderingar medan motsvarande antal i Finland endast är 11,8 %. Av den svenska befolkningen är det endast 5 % som anser sig ha materialistiska värderingar. Motsvarande procentenhet i Finland är 25,6.

Tabell 5.2.8 A Postmaterialistiska värderingar bland invånarna (%)

Land	Materialistiska värderingar	Blandat	Postmaterialistiska värderingar	Totalt
Sverige	5,0 %	69,5 %	25,5 %	986
Finland	25,6 %	62,2 %	11,8 %	990

Bland invånarna i Sverige så har 17 % av dem med materialistiska värderingar deltagit i en bojkott. Av postmaterialisterna har däremot 46,8 % deltagit. Motsvarande siffror i Finland är 8,3 % samt 42,7 %. Det är därmed väldigt stora skillnader i Finland bland dem som har deltagit i en bojkott och hurdana värderingar de har.

Tabell 5.2.8 B Postmaterialistiska värderingar i Sverige (%)

	Materialist	Blandad	Postmaterialist
Har gjort	17,0 %	21,5 %	46,8 %
Kanske gör	44,7 %	52,2 %	44,0 %
Skulle aldrig	38,3 %	26,3 %	9,2 %
Antal personer	267	476	215

Kommentar: Frågan som används i undersökningen är viktiga mål för Sverige under de närmaste 10 åren. Se exakta frågan och alla svarsalternativ i figur 3.1 C.

Tabell 5.2.8 C Postmaterialistiska värderingar i Finland (%)

	Materialist	Blandad	Postmaterialist
Har gjort	8,3 %	13,9 %	42,7 %
Kanske gör	44,0 %	49,7 %	42,7 %
Skulle aldrig	47,6 %	36,4 %	14,6 %
Antal personer	150	450	350

Kommentar: Frågan som används i undersökningen är viktiga mål för Finland under de närmaste 10 åren. Se frågan och alla svarsalternativ i figur 3.1 C.

Effektmåttet påvisar att det tycks finnas ett samband mellan postmaterialistiska värderingar och deltagande i bojkotter både i Finland (0,212) och i Sverige (0,199). Enligt Cramers V så tycks också detta mått vara starkare i Finland än i Sverige. Enligt en undersökning genomförd bland amerikanska politiska konsumenter var postmaterialistiska värderingar den viktigaste förklarande faktorn bland dem som deltog i politisk konsumtion. (Copeland, 2013) SOM-institutets undersökning påvisade samma svarsresultat och konstaterade det att postmaterialistiska värderingar var den faktorn som förklarade mest bland politiskt konsumentbeteende i Sverige. (Micheletti & Stolle, 2004, s. 162). I och med dessa resultat så kunde man ha förväntat sig att sambandet här skulle ha varit ännu starkare. I jämförelse med de andra variablernas sambandsmått, var sambandsmåttet för till exempel utbildning i Finland 0,221 och sambandsmåttet för partipreferens i Sverige var 0,207, så var inte sambandsmåttet för postmaterialistiska värderingar särskilt starkt.

Precis som det tidigare nämnts, kan även denna variabel, om postmaterialistiska värderingar, eventuellt påverkas av andra faktorer så som ålder och utbildning. Denna undersökning tar dock inte detta i beaktande. Nästa kapitel 5.3 diskuterar detta mera ingående.

5.3 Korrelation mellan de olika oberoende variablerna

Det bör påpekas att denna studie inte har beaktat att flera variabler troligtvis påverkar varandra och med ganska hög sannolikhet är sammanlänkande. Det är svårt att endast

analysera en variabel åt gången, eftersom det kan finnas många bakomliggande faktorer som påverkar och bidrar till slutresultatet. Förmodligen hänger variabler samman, så som utbildningsnivå, ålder och inkomst. Till exempel stiger ofta inkomsten i takt med utbildningsgraden (Asplund & Maliranta, 2006, s. 17) och i detta sammanhang är åldern också troligtvis relevant. Detta behöver dock inte alltid stämma, men kan vara en påverkande faktor.

Denna studie har inte gjort en faktoranalys som kan förklara eventuella bakomliggande sammanlänkande faktorer som påverkar deltagande i bojkott bland invånarna. Skulle en faktoranalys ha gjorts i denna studie, hade svarsresultaten eventuellt varit annorlunda. I denna uppsats finns det dock ingen undersökning som kontrollerar samverkan mellan de olika variablerna. Eftersom en faktoranalys inte gjordes i denna studie finns det därmed en bra anledning för fortsatta möjligheter för forskning inom detta område.

5.4 Sammanfattning av de oberoende variablerna

I detta kapitel sammanfattas resultatet av studiens analys. I samband med denna sammanfattning bör åter forskningsfrågorna uppmärksammas som presenterades i början på studien i kapitel 1.1.

Forskningsfrågorna som introducerades på sidan 2 var:

- *Vad karakteriserar deltagarna i bojkotter i Finland och Sverige?*
- *Finns det systematiska skillnader i deltagande i bojkotter på individnivå mellan Sverige och Finland?*

Karakteristiskt för dem som deltagit i en bojkott i Finland är att invånarna har en *universitetsexamen, är mellan 40-49 år, röstar på De Gröna samt har postmaterialistiska värderingar*. Motsvarande karakteristiska drag för den svenska invånaren är att personen är *50-59 år, är mycket intresserad av politik, röstar på Vänsterpartiet samt även har postmaterialistiska värderingar*. Dessa fyra karakteristiska drag var de variabler där effektmåttet var starkast. Dessa effektmått översteg alla 0,20 i Finland. I Sverige däremot översteg endast ålder och partipreferens

0,20. Tabell 5.4 A sammanfattar skillnaderna och karakteristiska drag på de oberoende variablerna mellan Finland och Sverige.

Tabell 5.4 A Sammanfattning av skillnaderna på de oberoende variablerna

Oberoende variabel	Sverige	Finland	Övrigt att beakta
Kön	Könet har en mycket svag effekt	Könet har ingen effekt	Kvinnorna har deltagit i fler bojkotter i båda länderna
Ålder	Vanligast i ålderskategorin 50-59 år	Vanligast i ålderskategorin 49-50. Endast 2,9 % i ålderskategorin 15-19 har deltagit i en bojkott, motsvarande siffra i Sverige var 21,4 %	Antal 15-19 åringar som deltagit i studien är få
Utbildning	Ju högre utbildning desto mindre skillnad mellan länderna	Ju högre utbildning desto mindre skillnad mellan länderna. Starkast sambandsmåt av de finländska variablerna	Fler av de tillfrågade i Sverige har högre utbildning
Inkomst	Populärast att delta är bland dem som tjänar mellan 5 001 – 10 000 kronor/månad	Höginkomsttagare deltar mer. Populärast bland dem som tjänar mer än 84 000 €/år	
Bostadsortens storlek	Ingen skillnad på bostadsortens storlek	Finns ett samband mellan bostadsortens storlek och deltagande i bojkotter	Antalet tillfrågade i små städer i Sverige är få
Intresse för politik	Deltagandet stiger i takt med att intresset ökar	Deltagandet stiger i takt med att intresset ökar	
Partipreferens	Röstar på Vänsterpartiet. Partipreferensen påverkar starkast enligt sambandsmåtten	Röstar på De Gröna	
Post-materialistiska värderingar	Postmaterialistiska värderingar påverkar	Postmaterialistiska värderingar påverkar	Fler invånare har postmaterialistiska värderingar i Sverige

Kommentar: sammanfattning av materialet från World Values Survey

Deltagande i bojkotter på individnivå skiljer sig systematiskt mellan invånarna i Sverige och Finland. Inte endast på så sätt att fler personer har deltagit i en bojkott i Sverige, utan också tenderar det vara så att i Finland är deltagandet i bojkotter mycket mer koncentrerade till en mindre grupp, medan deltagandet i Sverige tenderar vara mera utbrett bland hela befolkningen.

Det konstaterades redan för 25 år sedan att gräsrotsaktivismen i olika politiska aktiviteter är mera utspridd i Sverige än i det övriga nordiska länderna. Detta gällde såväl sociala som politiska variabler. (Togeby, 1989, s. 142) Resultatet från denna studie bekräftade att deltagandet i bojkotter fortfarande var mera utbrett i Sverige än i Finland år 2005 och 2006.

Några exempel på att deltagandet var mera utbrett i Sverige är att det inte fanns något samband mellan deltagande i bojkott och bostadsortens storlek i Sverige. Sambandet var också svagt gällande svenskarnas inkomster. *Effektmåttet var även högre i Finland än i Sverige på samtliga oberoende variabler, förutom kön.* Effektskillnaderna var störst på variablerna utbildning och bostadsortens storlek.

Tabell 5.4 B Sammanfattning av de som har deltagit i bojkott (Cramers-V och p-värde)

	Sverige		Finland	
	Sambandsmått, Cramers V	Signifikans- prövning med p-värde	Sambandsmått, Cramers V	Signifikans- prövning med p-värde
Kön	0,115	0,002	0,078	0,054
Ålder	0,204	0,000	0,218	0,000
Utbildning	0,164	0,000	0,221	0,000
Inkomst	0,151	0,003	0,178	0,000
Bostadsortens storlek	0,085	0,454	0,169	0,000
Intresse för politik	0,177	0,000	0,181	0,000
Partipreferens	0,207	0,000	0,212	0,000
Postmaterialistiska värderingar	0,199	0,000	0,212	0,000

Kommentar: sammanfattning av materialet från World Values Survey

Inget av effektmåtten i varken Finland eller Sverige överstiger 0,30 som enligt Cohen (1977, s. 25) är ett tecken på ett medelstarkt samband mellan variablerna. Starkast i Sverige var partipreferens och svagast bostadsortens storlek. I Finland var effektmåtten för utbildning starkast och för kön svagast.

Kapitlet 1.1 behandlade magisteruppsatsens syfte, forskningsfrågor och avgränsning. I kapitel beskrevs det att magistersuppsatsen kommer att konstruera en tabell som sammanfattar Finlands och Sveriges invåndres deltagande i bojkotter (se tabell 5.4 C). Denna korstabell motsvarar materialet i Boström m.fl. (2005) där de svenska, danska och norska politiska konsumenternas sociala och politiska karakteristiska drag sammanfattas (se bilagorna 1, 2 och 3). Detta för att tydligt illustrera de invånare i Finland och Sverige som deltagit i en bojkott och deras sociala och politiska karakteristiska drag. Tabellen nedanför (5.4 C) sammanfattar studiens resultat.

Tabell 5.4 C Sammanfattning av de som har deltagit i bojkott (%)

Sverige			Finland		
Oberoende variabel	Har deltagit	N	Oberoende variabel	Har deltagit	N
Kön			Kön		
Man	23,1 %	490	Man	13,1 %	502
Kvinna	32,8 %	482	Kvinna	18,7 %	467
Ålder			Ålder		
15-19	21,4 %	28	15-19	2,9 %	8
20-29	20,3 %	153	20-29	17,5 %	55
30-39	29,9 %	154	30-39	20,7 %	13
40-49	35,5 %	186	40-49	21,3 %	164
50-59	39,5 %	195	50-59	14,8 %	159
60+	17,6 %	286	60+	10,8 %	204
Utbildning			Utbildning		
Grundskola eller ingen utb.	10,6 %	132	Grundskola eller ingen utb.	8,0 %	276
Andra stadiets utbildning	25,5 %	216	Andra stadiets utbildning	12,2 %	378
Yrkeshögskola, oavslutad uni. utb.	30,1 %	282	Yrkeshögskola, oavslutad uni. utb.	25,9 %	139
Universitetsutb. med examen	33,7 %	335	Universitetsutb. med examen	29,0 %	176
Sammanlagd inkomst/månad			Sammanlagd inkomst/år		
< 5 000	15,4 %	13	<11 000/ lägsta decilen	14,3 %	126
5 001 – 10000	41,7 %	36	11 000 -17 999	09,6 %	157
10 001 – 15 000	15,3 %	72	18 000-24999	15,8 %	146
15 001 - 20 000	19,0 %	84	25000 - 31999	14,3 %	105
20 001 -25 000	20,6 %	126	32 000-39 999	23,9 %	71
25 001 - 30 000	33,7 %	83	40 000-48 999	10,1 %	89
30 000- 35 000	19,5 %	82	49 000-58999	16,7 %	84
35 001- 40 000	40,2 %	87	59 000- 69 999	24,0 %	50
40 001- 45 000	24,6 %	69	70 000 - 84000	23,5 %	34
45 001-50 000	34,7 %	98	>84 000/högsta decilen	39,3 %	28
>50 000	35,1 %	174			
Bostadsortens storlek			Bostadsortens storlek		
Mindre än 2 000	28,3 %	46	Mindre än 5 000	8,4 %	107
2 000 - 5 000	28,0 %	25	5 000 - 10 000	11,7 %	191
5 000- 10 000	23,4 %	47	10 000- 20 000	11,7 %	94
10 000-20 000	26,7 %	60	20 000-100 000	13,3 %	300
20 000 - 50 000	22,7 %	119	Mer än 100 000	27,4 %	277
50 000 -100 000	28,6 %	168			
100 000 - 500 000	24,9 %	269			
Mer än 500 000	34,5	238			
Intresse för politik			Intresse för politik		
Mycket intresserad	43,6 %	140	Mycket intresserad	38,1 %	42
Ganska intresserad	30,5 %	442	Ganska intresserad	24,6 %	333
Inte särskilt intresserad	20,7 %	295	Inte särskilt intresserad	09,7 %	361
Inte alls intresserad	14,8 %	88	Inte alls intresserad	09,5 %	231
Partipreferens			Partipreferens		
Övrigt	34,4 %	61	Övrigt	16,0 %	25
Miljöpartiet	50,0 %	68	De Gröna	36,0 %	89
Vänsterpartiet	51,1 %	47	Vänsterförbundet	29,1 %	55
Socialdemokraterna	28,3 %	244	Socialdemokraterna	16,9 %	219
Centerpartiet	25,0 %	32	Centern	9,6 %	188
Folkpartiet	31,3 %	99	Svenska folkpartiet	20,0 %	10
Kristdemokraterna	17,2 %	29	Kristdemokraterna	21,2 %	33

Moderata samlingspartiet	18,4 %	228	Samlingspartiet Sannfinländarna	13,2 % 14,3 %	136 21
Värderingar			Värderingar		
Postmaterialistiska värderingar	46,8 %	215	Postmaterialistiska värderingar	42,7 %	350
Blandat	21,5 %	476	Blandat	13,9 %	450
Materialistiska värderingar	17,0 %	267	Materialistiska värderingar	8,3 %	150

Kommentar: sammanfattning av materialet från World Values Survey

Sammanfattningsvis kan det konstateras att resultatet från denna studie bekräftar tidigare forskning som har redogjort över finländarnas och svenskarnas utmärkande drag gällande deras deltagande i okonventionella politiska aktioner. Det var dock något förvånande att skillnaderna mellan länderna var så märkbara fortfarande på mitten av 2000-talet och att deltagandet i Sverige var mycket mer utbrett bland befolkningen än vad det var i Finland. Ett bra exempel på detta var bostadsorten i Finland och Sverige. Enligt effektmåten tycktes det inte finnas något samband i Sverige mellan deltagande i bojkotter och bostadsortens storlek, ett sådant samband fanns dock i Finland.

Enligt Bengtsson och Grönlund (2005, s. 163–166) är de finländare som deltagit i politiskt okonventionella deltagarformer ofta i medelåldern och har en universitetsexamen. Detta konstaterade även denna studie. Studien konstaterar också att inkomsten påverkar deltagandet i bojkotter i både Finland och i Sverige. Även detta har tidigare framhållits i samband med forskning om de finländska och svenska politiska deltagarna, nämligen att invånarna som deltar i okonventionella politiska deltagarformer även har en hög inkomst. (Bengtsson & Grönlund, 2005, s. 163-166; Micheletti & Stolle, 2005, s. 151) Detta stödjer teorin om att starka socioekonomiska resurser påverkar invånarnas politiska deltagande. (Brady, Verba & Schlozman, 1995; Grönlund, 2006, s. 71-91) Norris (2000) använder termen *Virtuous Circle* för att bland annat beskriva hur kunskap och medvetenhet ökar sannolikheten för att en invånare engagerar sig i samhällsfrågor.

6 Slutsatser och avslutande kommentarer

Denna studie har syftat till att belysa olikheterna i deltagande i bojkotter på individnivå mellan Sverige och Finland med hjälp av åtta oberoende variabler. Studien har således inte försökt förklara varför deltagandet i bojkotter skiljer sig åt mellan

länderna. Det är dock en balansgång att kunna belysa någonting utan att förklara orsakerna. I den teoretiska referensramen används skillnader i politisk kultur som ett teoretiskt ramverk. Den politiska kulturen kan dock endast illustrera skillnaderna på makronivå, medan denna studie belyser skillnaderna på individnivå.

I denna uppsats användes det nyaste materialet som fanns tillgängligt på World Values Surveys hemsida. Materialet är också från samma tidsperiod som när sammanfattningen, från Nordiska rådet, om de nordiska politiska konsumenterna skrevs. (Boström, m.fl., 2005)

Om motsvarande undersökning skulle göras i dag med nyare material, skulle resultatet eventuellt varit annorlunda, eftersom deltagandet i bojkotter har ökat under de senaste åren. (se tabell 2.1.2) Därmed kanske deltagandet i bojkotter även ökat sedan 2005. Det är även möjligt att användningen av sociala medier i allt större utsträckning påverkar deltagandet i politisk konsumtion. (Mykkänen & Borg, 2013, s. 166) Likaså är det tänkbart att bojkotter påverkas av förhållandet mellan deltagande och tillit (Neilson, 2010, s. 145) och förtroende för politiska institutioner. (Hooghe, Micheletti & Stolle, 2005, s. 245) Denna uppsats har dock inte behandlat sådana faktorer, eftersom tyngspunkten legat på att beskriva befintliga skillnader i sociala och politiska bakgrundsfaktorer mellan Finland och Sverige när det gäller deltagande i bojkotter på individnivå.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att de sociala och politiska faktorerna starkt påverkar deltagandet i bojkotter. Sambandet är starkare i Finland, än det är i Sverige. De personliga övertygelserna tycks därmed påverkas av de sociala konstruktionerna, så som socioekonomisk bakgrund och politiska värderingar.

6.1 Förbättringar

I denna studie användes som beroende variabel en fråga som inte var tidsspecifik: har du deltagit i bojkotter? Om frågan skulle varit specificerad enligt tid, hade skillnaderna mellan länderna ha minskat med några procentenheter. Det var med andra ord ett *medvetet val att välja en variabel där frågeställningen inte var specificerad enligt ett*

visst antal år, men detta i sin tur betydde också att materialet var relativt föråldrat. Motsvarande fråga som användes här fanns inte att tillgå från varken Svenska SOM-institutet, Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv eller European Social Survey.

Det kan naturligtvis diskuteras huruvida studien hade kunnat förbättras genom användning av nyare material. Det har emellertid varit bra att datamaterialet är från samma tidsperiod som när Nordiska rådets publikation om politisk konsumtion gjordes eftersom författarna i rapporten önskade att det skulle forskas mer i detta område specifikt i Finland. (Boström m.fl., 2005, s. 22) Detta har gjorts i och med denna studie och dessutom från samma tidsperiod.

Materialet som användes i denna studie från World Values Survey var det nyaste materialet som fanns tillgängligt. Eftersom World Values Survey samlar in data i intervaller, betyder detta att alla länder inte alltid finns med i alla tidsintervaller. Sverige, Finland och Norge ingick i samma intervall medan Danmark och Island ingick i en annan intervall. Denna studie hade möjligtvis förbättrats om allt material från de nordiska länderna funnits tillgängligt från samma tidsperiod. Materialet från de länder som fokus låg på, Finland och Sverige, har dock varit från samma tidsintervall.

Som det nämndes i kapitel 5.2.6 kan man kritisera användningen av specifikt en variabel som användes i denna uppsats, intresset för politik. För att man ska kunna åstadkomma en forskning, med bra validitet, krävs det att det existerar ett avstånd mellan de variablerna man undersöker för att forskningen ska kunna redogöra för någonting. Man kan argumentera för att avståndet mellan den beroende och den oberoende variabeln i det här fallet är alltför vagt och därmed blev forskningsresultatet lidande. (Esaiasson, 2012, s. 56) Variabeln togs dock med i denna studie eftersom Boström med flera (2005) använde sig av just denna variabel i flera kapitel när man analyserade de svenska, danska och norska politiska konsumenterna.

6.2 Möjligheter för fortsatt forskning

I och med att materialet som användes i denna undersökning var från mitten av 2000-talet och därmed snart uppemot 10 år gammalt, skulle det vara betydelsefullt att göra

en motsvarande undersökning, men med material från den nyaste World Values Survey-undersökningen när detta material kommer att finnas tillgängligt. (Puranen, 2014) I så fall skulle det vara intressant att se om procentenheterna och Cramers V-måtten har förändrats. I kapitel 4.2 framkom det att enligt Esaiasson med flera (2012, s. 370) så kan man bäst värdera huruvida sambandsmättet Cramers V är starkt eller svagt genom att göra jämförelser över tid. Det skulle därmed vara motiverat att göra en likadan undersökning med motsvarande uppdaterat materialet från Finland och Sverige för att därmed kunna jämföra om sambandsmättet har ändrats.

Så som det tidigare diskuterats om deltagardemokrati i kapitel 2.3, så betraktas inte politisk konsumtion inom statsvetenskaplig forskning med blida ögon, eftersom det är omstritt huruvida politisk konsumtion över huvudtaget ska anses höra till deltagardemokratins område eller inte. I och med att det inte är självklart om den politiska konsumtionen kan betraktas som en form av deltagardemokrati eller inte, så finns det därför inte heller särskilt mycket forskning kring deltagande i bojkotter och politisk konsumtion. Med andra ord finns ännu mycket som man kan bedriva forskning i på detta område.

Enligt Stranius har även finländska invånares deltagande i okonventionella politiska deltagarformer undersökts relativt lite. Därför är också bristen på information och material uppenbar (2009, s. 17). I och med detta finns det inte heller tillräckligt med forskning på området som berör deltagande i politisk konsumtion och inte heller deltagande i bojkotter. Det har forskats mera om dessa frågor i Sverige, Norge och Danmark, men Finland har systematiskt lämnats utanför detta forskningsområde. (till exempel Boström m.fl., 2005;) Det skulle därmed vara betydelsefullt att fortstätta studera detta ämne, särskilt när det gäller att ytterligare karakterisera och profilera de finländska invånare som deltagit i riktad konsumtion och bojkotter

Litteraturförteckning

- Adman, P., Bergqvist, C. och Jungar, A.-C., 2008. *Kön och politik*. Stockholm: SNS Förlag.
- Ajayi, K., 2010. *Exploring alternative approaches for managing electoral injustice in Africa*. [Pdf] Pretoria: Institute for Security Studies. Tillgänglig: <<http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/30798/1/214.pdf?1>> [Hämtad 12 mars 2013].
- Alestalo, M., Hort, S. E. O. och Kuhnle, S., 2009. *The Nordic Model: Conditions, Origins, Outcomes, and Lessons*. [Pdf] Tillgänglig: <http://www.hertieschool.org/fileadmin/images/Downloads/working_papers/41.pdf> [Hämtad 15 februari 2013].
- Almonds, G. och Verba, S., 1963. *The Civic Culture - Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton: Princeton University Press.
- Arner, J. M. och Katsillis, J., 2001. Modernization Theory. *Encyclopedia of Sociology*. [Internet] Tillgänglig: <<http://find.galegroup.com/gic/infomark.do?&idigest=fb720fd31d9036c1ed2d1f3a0500fcc2&type=retrieve&tabID=T001&prodId=GIC&docId=CX3404400243&source=gale&userGroupName=itsbtrial&version=1.0>> [Hämtad 8 november 2013].
- Asplund, R. och Maliranta, M., 2006. *Koulutuksen taloudelliset vaikutukset*. Helsingfors: Sitra.
- Attir, M. O., Holzner, B. och Suda, Z. red., 1981. *Definition of Change: Modernization Theory, Research, and Realities*. Boulder: Westview Press.
- Baby Milk Action, 2013. *Email Nestle over violations of the international marketing standards*. [Internet] Tillgänglig: <<http://info.babymilkaction.org/emailnestle>> [Hämtad 31 oktober 2013].
- Barnes, S. H. och Kaase, M., 1979a. Introduction. I Barnes, S. H. och Kaase, M. m.fl., *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*. Beverly Hills: Sage Publications, s. 13-26.
- Barnes, S. H. och Kaase, M. red., 1979b. *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Beaulieu, E. A., 2006. *Protesting the Contest: Election Boycotts around the World, 1990-2002*. [Pdf] Tillgänglig: <http://as-houston.ad.uky.edu/archive/as17/as17.as.uky.edu/ACADEMICS/departments_programs/PoliticalScience/PoliticalScience/FacultyResources/FACULTY/EmilyBeaulieu/Documents/BeaulieuDissertation.pdf> [Hämtad 6 mars 2012].

- Befolkningsdatasystemet, 2012. *Kommunernas invånarantal i storleksordning*. [Internet] Tillgänglig: <<http://vrk.fi/default.aspx?docid=6707&site=3&id=0>> [Hämtad 10 oktober 2013].
- Befolkningsstatistik, 2012. *Statistiska centralbyrån*. [Internet] Tillgänglig: <http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____228197.aspx> [Hämtad 10 oktober 2013].
- Bengtsson, Å., 2008. *Politiskt deltagande*. Lund: Studentlitteratur.
- Bengtsson, Å. och Grönlund, K., 2005. Muu poliittinen osallistuminen. I Paloheimo, H. red., 2005. *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Helsingfors: WSOY, s. 147-168.
- Barber, B., 1984. *Strong Democracy. Participatory Politics for a New Age*. Berkeley: University of California Press.
- Borg, S. och Mykkänen, J., 2013. Internet ja sosiaalinen media vaaleissa. I Borg, S., red., *Demokratiaindikaattorit 2013*. 52. Helsingfors: Justitieministeriet, s. 157-170.
- Boos, D. D. och Stefanski, L. A., 2011. P-Value Precision and Reproducibility. *The American Statistician*, 65(4), s. 213-221.
- Boström, M. m.fl., 2005. Studying Political Consumerism. I Boström, M. m.fl., red., 2004. *Political Consumerism: Its motivations, power, and conditions in the Nordic countries and elsewhere*. Köpenhamn: TemaNords, s. 9-24.
- Brady, H. E., Verba, S. och Lehman Schlozman, K., 1995. Beyond SES: A Resource Model of Political Participation. *American Political Science Review*, 89(2), s. 271-294.
- Cook, T. E. och Morgan, P. M., 1971. *Participatory Democracy*. San Francisco: Canfield Press.
- Cohen, J., 1977. *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. Oxon: Lawrence Erlbaum Associates.
- Copeland, L., 2013. Value Change and Political Action: Postmaterialism, Political Consumerism, and Political Participation. *American Politics Research*, 42(2), s. 257-282.
- Dalton, R. J., 2000. *Citizen Politics*. Chatham: Chatham House.
- Dryzek, J. S., 2000. *Deliberative Democracy and Beyond: Liberals, Critics, Contestations*. Oxford: Oxford University Press.
- Easton, D., 1953. *The political system: an inquiry into the state of political science*. Andra upplagan. Chicago: University of Chicago Press.

- Eisenstadt, S. N., 1966. *Modernization: Protest and Change*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. och Wägnerut, L., 2012. *Metodpraktikan-Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Fjärde upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Esaiasson, P. och Heidar, K. red., 2000. *Beyond Westminster and Congress: The Nordic Experience*. Columbus: Ohio State University Press.
- Esaiasson, P. och Westholm, A., 2006. Deltagandets mekanismer. I Esaiasson, P. och Westholm, red., 2006. *Deltagandets mekanismer*. Malmö: Liber, s.8-28.
- ESS Data, 2012. *European Social Survey Data*. [Internet] Tillgänglig: <<http://nesstar.ess.nsd.uib.no/webview/>> [3 mars 2014].
- Ettenson, R. och Klein, J. G., 2005. The fallout from French nuclear testing in the South Pacific: A longitudinal study of consumer boycotts. *International Marketing Review*, 22(2), s. 199-224.
- European Commission, 2014. *Public Opinion*. [Internet] Tillgänglig: <http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm> [Hämtad 3 mars 2014].
- Evans, S. och Hildebrandt, K., 1979. Technical Appendix. I Barnes, S. H. och Kaase, M. m.fl., *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*. Beverly Hills: Sage Publications, s. 537-588.
- Ferrer-Fons, M., 2004. *Cross-national variation on political consumerism in Europe: exploring the impact of micro-level determinants and its political dimension*. [Internet] Paper to be presented at the Fòrum de Recerca del Departament de Ciències Polítiques i Socials (UPF) Tillgänglig: <http://www.upf.edu/dcpis/_pdf/mferrer.pdf> [Hämtad 27 oktober 2013].
- Follesdal, A., Micheletti, M. och Stolle, D., red., 2003. *Politics, Products and Markets, Exploring Political Consumerism Past and Present*. London: Transaction Publishers.
- Franklin, M. N., 2004. *Voter Turnout and the Dynamics of Electoral Competition in Established Democracies Since 1945*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Friedman, M., 1999. *Consumer Boycotts: Effecting Change Through the Marketplace and the Media*. New York: Routledge.
- Flickinger, R. S. och Studlar, D. T., 1992. The Disappearing Voters? Exploring Declining Turnout in Western European Elections. *West European Politics*, 15(2), s. 1-16.
- Galston, W. A., 2001. Political Knowledge, Political Engagement, and Civic Education. *Annual Review of Political Science*, 4, s. 217-34.

- Garfield, R. och Santana, S., 1997. The Impact of the Economic Crisis and the US Embargo on Health in Cuba. *American Journal of Public Health*, 81(1), s. 15-20.
- Grönlund, K., 2006. Osallistuva demokrati. I Borg, S. red., *Suomen demokratiaindikaattorit*. Helsingfors: Justitieministeriet, s. 71–91.
- Hansen, O. och Richard, S. J. R., 2003. *A Refined Inglehart Index of Materialism and Postmaterialism*. [Internet] Tillgänglig: <<http://www.fnu.zmaw.de/fileadmin/fnu-files/publication/working-papers/inglehart.pdf>> [Hämtad 3 mars 2014].
- Heidar, K. red., 2004. *Nordic Politics: Comparative Perspectives*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hirschman, A., 1970. *Exit, Voice, and Loyalty: responses to decline in firms, organizations, and states*. Cambridge: Harvard University Press.
- Hooghe, M., Micheletti, M. och Stolle, D., 2005. Politics in the Supermarket: Political Consumerism as a Form of Political Participation. *International Political Science Review*, 26(3), s. 245-269.
- IDEA, 2013. *Voter Turnout Database*. [Internet] Tillgänglig: <<http://www.idea.int/vt/viewdata.cfm>> [Hämtad 13 mars 2013].
- Inglehart, R., 1977. *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics*. Princeton: Princeton University Press.
- Inglehart, R., 1990. *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Princeton: Princeton University Press.
- Inglehart, R., 1997. *Modernization and Postmodernization-Cultural, Economic and Political Change in 43 Countries*. Princeton: Princeton University Press.
- Inglehart, R., 2000. Globalization and Postmodern Values. *The Washington Quarterly*. *The Washington Quarterly*, 23(1), s. 215-228.
- Inglehart, R. och Catterberg G., 2002. Trends in Political Action: The Developmental Trend and the Post-Honeymoon Decline. *International Journal of Comparative Sociology*, 43(300), s. 301-316.
- Inglehart, R. och Norris, P., 2003. *Rising Tide. Gender Equality and Cultural Change Around the World*. Cambridge: Cambridge University press.
- Inglehart, R. och Welzel, C., 2005. *Modernization, Cultural Change and Democracy*. New York: Cambridge University Press.
- John, A., Klein, J. G. och Smith, N. C., 2002. *Why We Boycott: Consumer Motivations for Boycott Participation and Market Responses*. Centre for Marketing Working Paper No. 02-701 [Pdf] Tillgänglig: <<http://www.london.edu/facultyandresearch/research/docs/02-701.pdf>> [Hämtad 18 februari 2013].

- John, A., Klein, J. G. och Smith, N. C., 2004. Why we boycott: consumer motivations for boycott participation. *Journal of Marketing*, 68(3), s. 92-109.
- Johnston, R. J., Wessells, C. R., Donath, H. och Asche, F., 2001. Measuring Consumer Preferences for Ecolabeled Seafood: An International Comparison. *Journal of Agricultural and Resource Economics*, 26(1), s. 20-39.
- Kansanvalta.fi, 2006. *Individerna deltar*. [Internet] Tillgänglig: <<http://www.kansanvalta.fi/sv/Etusivu/Jarjestotjayhteisot/Yksilottoimivat>> [Hämtad 13 mars 2013].
- Knutsen, O., 1988. Materialist and Postmaterialist Values and Social Structure in the Nordic Countries: A Comparative Study. *Comparative Politics*, 23(1), s. 85-104.
- Landman, T., 2008. *Issues and methods in Comparative Politics*. Tredje upplagan. London: Routledge.
- Lagercrantz, H., Persson Göransson, E. och Dahler-Larsen, E., red., 2013. *Vågar vi åldras i Norden?* [Internet] Tillgänglig: <<http://www.nordicwelfare.org/PageFiles/13939/V%c3%a5gar%20man%20c3%a5ldras%20i%20Norden.pdf>> [Hämtad 3 mars 2014].
- Leftwicks, A. red., 2004. *What is Politics?* Cambridge: Polity press.
- Lounasmeri, L., 2010. *Kansallisen konsensuskulttuurin jäljillä globalisaatioajan Suomi Helsingin Sanomissa*. Helsingfors universitets databas. Tillgänglig: <<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23470/kansalli.pdf?sequence=1>> [Hämtad 12 december 2013].
- Micheletti, M., 2003a. *Political virtue and shopping. Individuals, consumerism, and collective action*. New York: Palgrave.
- Micheletti, M., 2003b. Why More Women? Issues of Gender and Political Consumerism. I Follesdal, A., Micheletti, M. och Stolle, D. red., 2003. *Politics, Products and Markets, Exploring Political Consumerism Past and Present*. London: Transaction Publishers. s. 245-264.
- Micheletti, M. och Stolle, D., 2003. Politiska konsumenter: marknaden som arena för politiska val. I Holmberg, S. och Weibull, L. *Världspublikation: Ju mer vi är tillsammans. Tjugosju kapitel om politik, medier och samhälle*. Göteborg: SOM-institutet. s. 103-116.
- Micheletti, M. och Stolle, D., 2005. Swedish Political Consumers: They Are and Why They Use the Market as an Arena for Politics. I Boström, M. m.fl., red., 2005 *Political Consumerism: Its motivations, power, and conditions in the Nordic countries and elsewhere*. Köpenhamn: TemaNord, s. 145-164.
- Milbrath, L. W. och Goel, M. L., 1965. *Political Participation: How and Why do People Get Involved in Politics?* Andra upplagan, Chicago: Rand McNally.

- Nafziger, J. A. R., 1980. Diplomatic Fun and the Games: A Commentary on the United States Boycott of the 1980 Summer Olympics. *Willamette Law Review*, 17(1), s. 67-81.
- Neilson, L. A., 2010. Boycott or buycott? Understanding political consumerism. *Journal of Consumer Behaviour*, 9(3), s. 214-227.
- Norden, 2013a. *Näringsliv och ekonomi*. [Internet] Tillgänglig: <<http://www.norden.org/sv/fakta-om-norden/naeringsliv-och-ekonomi>> [Hämtad 15 februari 2013].
- Norden, 2013b. *Politik*. [Internet] Tillgänglig: <<http://www.norden.org/sv/fakta-om-norden/politik>> [Hämtad 15 februari 2013].
- Nousiainen, J., 1983. Suomen poliittinen kulttuuri. *Politiikka*, 1, s. 6-15.
- Nurmela, S. och Pettersson, T., 2007. *Om olika sätt att möta en stor elefant. En jämförande studie av finländsk och svensk kultur*. [Pdf] Kulturfonden för Sverige och Finland. Tillgänglig: <http://m.hanasaari.fi/component/docman/doc_details/556-elefant-pettersson-nurmela-2007/outgoing/m.hanasaari.fi/component/docman/doc_details/556-elefant-pettersson-nurmela-2007/outgoing/www.hanaholmen.fi/en/?site=main> [Hämtad 13 november 2013].
- Norris, P., 2000. *A Virtuous Circle. Political Communication in Postindustrial Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, P., 2002. *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Riksdagen, 1999. *Regeringens proposition till Riksdagen om godkännande av vissa bestämmelser i överenskommelsen med Republiken Sydafrika om främjande av och ömsesidigt skydd för investeringar*. [Internet] Tillgänglig: <<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=RP+1/1999&base=errp&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WP&kieli=ru>> [Hämtad 18 februari 2013].
- Sikkink, K., 1986. Codes of Conduct for Transnational Corporations: The Case of the WHO/UNICEF. *International Organization*. [Internet] Tillgänglig: <<http://www.jstor.org/stable/pdfplus/2706830.pdf?acceptTC=true>> [Hämtad 26 februari 2013].
- Statens offentliga utredningar SOU 44, 1990. *Demokrati och makt i Sverige, Maktutredningens huvudrapport*. Stockholm: Allmänna förlaget.
- Stranius, L., 2009. Epämuodollinen kansalaistoiminta—järjestötoiminnasta kevytaktivismiin. I *Suomalaiset osallistujina – Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen*. Helsingfors: Justitieministeriet, s. 139-169.

- Strømsnes, K., 2005. Political Consumption in Norway: Who, why – and does it have any effect? I Boström, m.fl., red., *Political Consumerism: Its motivations, power, and conditions in the Nordic countries and elsewhere*. Köpenhamn: TemaNord, s. 165-181.
- Kaleva.fi, 2005. *Reilun kaupan tuotteet tavanomaisia kalliimpia Oulun läänissä*. [Internet] 28 april. Tillgänglig: <<http://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/reilun-kaupan-tuotteet-tavanomaisia-kalliimpia-oulu-laenissa/209821/>> [Hämtad november 2013].
- Suomen Vaalitutkimusportaali, 2011. *Kansalaisosallistuminen Suomessa 2011*. [Internet] Tillgänglig: <http://www.vaalitutkimus.fi/fi/suora_osallistuminen/suora_osallistuminen.html> [Hämtad 13 maj 2013].
- Klint, J., 1997. *Max Havelaar-mærkede produkter - en undersøgelse af forbrugeren og stor kunden*. Köpenhamn: CASA.
- Konsumentverket, 2004. *Pris och utbud av ekologisk mat samt miljöinformation i butik*. [Pdf] Tillgänglig: <http://www.konsumentverket.se/Global/Konsumentverket.se/Best%C3%A4lla%20och%20ladda%20ner/rapporter/2004/PM2004_19_pris_utbud_ekologisk_mat.pdf> [Hämtad 6 november 2013].
- Saukkonen, P., (Inget datum). *Suomalaisen yhteiskunnan historia, rakenne ja poliittinen kulttuuri*. [Internet] *Suomen poliittinen järjestelmä verkkokirja*. Tillgänglig: <<http://blogs.helsinki.fi/vol-spj/yhteiskunta/>> [Hämtad 12 december 2013].
- Schwartz, S., 1999. A Theory of Cultural Values and Some Implications for Work. *Applied Psychology: An International Review*, 48(1), s. 23-47.
- Setälä, M., 2003. *Demokratian arvo: Demokratian arvo: teoriat, käytännöt ja mahdollisuudet*. Helsingfors: Gaudeamus.
- Svenska Akademien, 2006. *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Tobiasen, M., 2005. Political Consumerism in Denmark. I Boström, m. fl. red., *Political Consumerism: Its motivations, power, and conditions in the Nordic countries and elsewhere*. Köpenhamn: TemaNord, s. 113-144.
- Togeby, L., 1989. *Ens og forskellig Græsrodsdeltagelse i Norden*. Århus: Politica.
- Persson, T. och Wiberg, M., 2011. *Parliamentary Government in the Nordic Countries at a Crossroads: Coping with Challenges from Europeanisation and Presidentialisation*. Stockholm: Santérus Academic Press.
- Petersson, O., 1999. Medieborgaren. *Ord & Bild*, 1, s. 69-74.

- Petersson, O. m.fl., 1998. *Demokrati och medborgarskap. Demokratirådets rapport 1998*. Stockholm: SNS Förlag.
- Petersson, O., Westholm, A. och Blomberg, G., 1989. *Medborgarnas makt*. Stockholm: Carlssons.
- Puranen, B., 2012. *New Wave of Surveys*. [Internet] Tillgänglig: <http://www.worldvaluessurvey.org/wvs/articles/folder_published/article_base_116> [Hämtad 17 februari 2014].
- Putnam, R., 2000. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.
- United Nations, inget årtal. *The United Nations: Partner in the Struggle against Apartheid*. [Internet] Tillgänglig: <<http://www.un.org/en/events/mandeladay/apartheid.shtml>> [Hämtad 19 februari 2013].
- Vad är politiskt deltagande?, 2006. *Demokrati.fi, infobank om inflytande*. [Internet] Tillgänglig: <<http://www.kansanvalta.fi/sv/Etusivu/Demokratia/Poliittinenosallistuminen>> [Hämtad 22 juni 2013].
- Valenzuela, S., 2011. Materialism, Postmaterialism and Agenda Setting Effects: The Research. *International Journal of Public Opinion Research*, 23(4), s. 437-463.
- Verba, S., Schlozman, K. och Brady, H., 1995. *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge: Harvard University Press.
- Vårdförbundet, 2006. *Nestlé-bojkotten*. [Pdf] Tillgänglig: <https://www.vardforbundet.se/Documents/Rapporter/Nationella/NESTLE%20bojkotten_0602.pdf> [Hämtad 18 februari 2013].
- Wattenberg, M. P., 2000. The Decline of Party Mobilization. I Dalton, R. J och Wattenberg, M. P. red., 2000. *Parties without Partisans. Political Change in Advanced Industrial Democracies*. Northants: Oxford University Press, s.19-35.
- Wiberg, M., 2006. *Politiikka Suomessa*. Borgå: WSOY.
- World Values Survey, 2011. *Technical Specifications of the Values Surveys*. [Internet] Tillgänglig: <<http://www.wvsevsdb.com/wvs/WVSTechnical.jsp>> [Hämtad 31 november 2013].
- World Values Survey, 2012a. *Documentation of the Values Surveys*. [Internet] Tillgänglig: <<http://www.wvsevsdb.com/wvs/WVSDocumentation.jsp>> [Hämtad 15 februari 2013].
- World Values Survey, 2012b. *The WVS Cultural Map of the World*. [Elektronisk bild] Tillgänglig:

<http://www.worldvaluessurvey.org/wvs/articles/folder_published/article_base_54> [Hämtad 13 november 2013].

Yle Uutiset Keski-Pohjanmaa, 2011. *Hintavertailu: Luomu kolmanneksen kalliimpaa*.
[Internet] 9 mars. Tillgänglig:
<http://yle.fi/uutiset/hintavertailu_luomu_kolmanneksen_kalliimpaa/5095605>
[Hämtad 12 november 2013].

Bilagor

Tabell 1 Sociala bakgrundsfaktorer för de norska politiska konsumenterna

Table 1: The social background of the political consumers (percent).

	N	Both boycott and buycott	Either boycott or buycott	Neither boycott nor buycott
Men	1115	22,2	25,4	52,4
Women	1122	27,3	23,4	49,4
14-17 *	290	11,7	20,7	67,6
18-25	286	23,4	25,5	51,0
26-35	401	31,4	24,2	44,4
36-45	512	24,8	27,7	47,5
46-55	456	28,3	22,1	49,6
56-65	301	22,6	21,6	55,8
66+	281	13,2	23,8	63,0
Low education	325	13,2	16,6	70,2
Middle education	969	20,2	25,3	54,4
High education	916	34,1	26,4	39,5
- 100.000	364	24,7	24,7	50,5
100.-199.000	516	22,7	23,1	54,3
200.-299.000	689	24,4	23,8	51,8
300.-399.000	341	30,2	25,8	44,0
400.000 +	233	26,2	28,3	45,5
Big city	620	28,4	24,5	47,1
Small city	195	27,7	27,2	45,1
Town	558	21,3	23,8	54,8
Village	574	25,8	22,1	52,1
Rural area	269	19,7	27,9	52,4
Very interested	214	33,6	25,2	41,1
Fairly interested	1089	30,1	26,8	43,1
Not very interested	830	17,3	22,2	60,5
Not at all interested	91	7,7	14,3	78,0
RV	29	55,2	24,1	20,7
SV	154	46,8	24,7	28,6
DNA	568	22,0	23,1	54,9
SP	150	29,3	23,3	47,3
V	74	25,7	43,2	31,1
KrF	234	23,5	26,1	50,4
H	330	20,3	25,2	54,5
FrP	217	19,8	22,1	58,1

* These data are from the youth part of the survey.

Källa: Strømsnes, 2005, s. 170

Tabell 2 Sociala bakgrundsfaktorer för de svenska politiska konsumenterna

Table 1. Who are Swedish Political Consumers (in percentage)

	Political consumers	Number of responses
Men	43	808
Women	52	876
Age		
15-19	32	115
20-29	52	211
30-39	56	266
40-49	52	286
50-59	49	337
60	41	469
Level of education		
Low	32	448
Middle	47	714
High	64	503
Household income (in SEK)		
100 000	35	87
101 000 – 200 000	40	256
201 000 – 300 000	48	314
301 000 – 400 000	48	293
401 000 – 500 000	52	272
501 000 – 600 000	48	173
601 000 – 700 000	58	125
700 000 or more	56	101
Place of residence		
Countryside	44	257
Village	43	411
City or larger village	49	738
Large city (Stockholm, Göteborg, Malmö)	56	267
Interest in Politics		
Very interested	78	101
Rather interested	63	656
Not very interested	43	701
Not at all interested	35	183
Political sympathy		
Left Party	68	148
Social Democratic Party	42	568
Center Party	50	129
Liberal Party	53	196
Conservative Party	42	267
Christian Democratic Party	52	113
Green Party	67	78
Total	47	1673

Source: SOM 2003.

Källa: Micheletti & Stolle, 2005, s. 145

Tabell 3 Sociala bakgrundsfaktorer för de danska politiska konsumenterna

Table 15. Political consumption by social and political characteristics. Percentages. 2004.

	Not political consumerism	Boycott or boycott	Boycott and boycott	N 100 pct.
Men	49	21	31	633
Women	36	23	41	638
18-29 years	38	27	35	199
30-39 years	39	26	35	231
40-49 years	35	22	43	265
50-59 years	41	20	39	237
60+ years	54	17	29	339
No further education	55	20	25	320
Vocational training	49	21	31	420
Short further education (3 years)	37	21	43	155
Middle-range education (3-4 years)	26	23	51	222
Long further education (4+ years)	29	26	45	152
A city	37	26	38	317
Suburb to a city	44	19	38	170
Town	46	20	34	435
Village, countryside	43	22	35	348
0-149.999 dkr	48	21	31	316
150-199.999 dkr	42	24	34	144
200-299.999 dkr	41	21	39	352
300-399.999 dkr	32	23	45	215
400.000+ dkr	37	26	38	159
Left wing	12	21	68	112
Social democrats	43	19	38	251
Centre parties	17	29	54	122
Liberals & Conservatives	51	24	25	386
Right wing	48	22	30	83
Very interested in politics	25	22	54	220
Somewhat interested in politics	36	23	41	594
Not very interested in politics	55	22	23	369
Not at all interested in politics	73	14	13	78

Källa: Tobiasen, 2005, s. 132